

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
магістерського рівня вищої освіти на тему:
«Управління фінансово-економічною безпекою банку (на прикладі АТ КБ
ПРИВАТБАНК)»

Виконав:

студент 6-го курсу спеціальності 073
«Менеджмент» (Управління фінансово-
економічною безпекою) денної форми
навчання

Марінічев В'ячеслав Сергійович

Керівник:

Мельник Леонід Васильович

Рецензент:

Кондрацька Наталія Миколаївна

Рівне – 2024 року

ЗАЯВА

щодо самостійності виконання випускної кваліфікаційної роботи

Я, Марінічев В'ячеслав Сергійович, студент 6 курсу 1 групи Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту.

ЗАЯВЛЯЮ:

моя випускна кваліфікаційна робота на тему «Управління фінансово-економічною безпекою в банку (на прикладі АТ КБ ПРИВАТБАНК)», яка надається в екзаменаційну комісію із захисту кваліфікаційних робіт зі спеціальності «072 «Фінанси, банківська справа і страхування» для захисту, виконана самостійно і не містить плагіату.

Всі запозичення з друкованих та електронних джерел, у тому числі із захищених раніше випускових кваліфікаційних робіт мають відповідні посилання.

Я не використовував шахрайські методи маніпуляції з текстом (заміна букв, інтервали, мікропробіли, білі знаки, парафрази та ін.).

Інструменти штучного інтелекту використовував без порушення академічної доброчесності.

Я ознайомлений з чинним Порядком перевірки навчальних, кваліфікаційних, навчально-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату в НУВГП та Положенням про академічну доброчесність в НУВГП, за яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску моєї роботи до захисту та застосування відповідних санкцій (академічної відповідальності).

Дата

Підпис

Дата

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота магістерського рівня вищої освіти «Управління фінансово-економічною безпекою в банку (на прикладі АТ КБ ПРИВАТБАНК)» / В.С. Марінічев. Рівне : НУВГП, 2024: 106 с.

У кваліфікаційній роботі розкрито теоретичні основи фінансово-економічної та інформаційної безпеки та визначені основні напрями і підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. За результатами проведеного аналізу рівня фінансово-економічної безпеки та фінансового стану АТ КБ ПРИВАТБАНК за 2021-2023 роки запропоновані напрями удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою банку.

Ключові слова: *банківська система, фінансово-економічна безпека банку, загрози, методи оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку, фінансові результати, фінансовий стан.*

ANNOTATION

Master's degree qualification work of higher education "Management of financial and economic security in a bank (on the example of JSC KB PRIVATBANK)" / V.S. Marinichev. Rivne: NUWEE, 2024: 106 p.

The qualification work reveals the theoretical foundations of financial and economic and information security and identifies the main directions and approaches to assessing the level of financial and economic security of the enterprise. Based on the results of the analysis of the level of financial and economic security and the financial condition of JSC KB PRIVATBANK for 2021-2023, directions for improving the organization of financial and economic security management of the bank are proposed.

Keywords: banking system, financial and economic security of the bank, threats, methods for assessing the level of financial and economic security of the bank, financial results, financial condition.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ...	8
1.1. Сутність, принципи, проблеми управління фінансово-економічною безпекою банку.....	8
1.2. Методичні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки банку..	17
1.3. Організація системи управління фінансово-економічної безпеки комерційного банку.....	28
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АТ КБ ПРИВАТБАНК.....	39
2.1. Організаційно – економічна характеристика банку.....	39
2.2. Оцінка фінансового стану банку.....	47
2.3. Оцінка стану фінансово-економічної безпеки банку.....	58
РОЗДІЛ 3. ЗАХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ АТ КБ ПРИВАТБАНК.....	67
3.1. Обґрунтування пріоритетних напрямів забезпечення фінансово- економічної безпеки банку.....	67
3.2. Економічний ефект реалізації заходів удосконалення управління фінансово-економічною безпекою АТ КБ ПРИВАТБАНК на основі оновлення програмного забезпечення.....	80
3.3. Моделювання рекомендованих напрямків удосконалення управління фінансово-економічної та інформаційної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК.....	87
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

В умовах посилення макроекономічної нестабільності, зростання зовнішніх і внутрішніх загроз фінансово-економічній безпеці банку, питання забезпечення фінансово-економічної безпеки банку набуває першочергового значення, потребує адекватного теоретичного осмислення та розробки практичного інструментарію її забезпечення. Забезпечення фінансово-економічної безпеки комерційного банку вимагає здійснення аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для впровадження моніторингу, оцінки рівня та аналізу факторів, що впливають на рівень фінансово-економічної безпеки банку.

Саме тому основне місце у розвитку держави займає фінансова безпека банківської системи, адже від неї залежить соціально-економічний розвиток країни, зростання інвестицій, фінансів, надання кредитування та фінансова стабільність. Для забезпечення фінансової безпеки потрібно здійснювати, в першу чергу, оцінювання фінансової безпеки банківської системи та застосовувати різні підходи для визначення її рівня, щоб убезпечити від можливих ризиків для подальшої діяльності банків та його складових. Також здійснення інформаційно-аналітичної роботи є обов'язковим для правильної та оперативної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку, прогнозування можливих внутрішніх і зовнішніх загроз, дотримання достатності фінансових ресурсів для своєчасного виконання зобов'язань.

Визначення та узагальнення питання фінансово-економічної безпеки банківських установ присвячено фундаментальні наукові дослідження вітчизняних та закордонних вчених, таких як: Артеменко Д. А., Барановський О. І., Зачосова Н. В., Голобородько Ю. О., Єпіфанов А. О., Гребенюк Н. О., Ксьондз С. М., Мордань Є. Ю. Окремо проблема фінансової безпеки банківської системи була завжди актуальною. Даній темі присвячено велику кількість досліджень, серед яких можна назвати таких науковців, як Амосов О., Кравчук Н., Барановський О., Фахівець Л., Хитрін О., Коваленко В., Мордань Є.

Оцінюючи їх вклад у вирішення теоретичних і практичних аспектів щодо оцінки та забезпечення фінансово-економічної безпеки банків, вважаємо, що ця тематика потребує подальшого дослідження.

Об'єктом дослідження в роботі виступає фінансово-економічна безпека АТ КБ ПРИВАТБАНК.

Предметом дослідження є методичні підходи та принципи оцінки та зміцнення фінансово-економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка комплексу заходів з управління фінансово-економічною безпекою банку.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- вивчення теоретичних положень сутності, принципів та проблем управління фінансово-економічною безпекою банку;
- висвітлення методичних засад забезпечення фінансово-економічною безпекою банку;
- розгляд системи організації фінансово-економічної безпеки банку;
- дослідження фінансових результатів і фінансового стану АТ КБ ПРИВАТБАНК;
- оцінка стану фінансово-економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК;
- обґрунтування рекомендаційних заходів щодо зміцнення стану фінансово-економічної безпеки досліджуваного АТ КБ ПРИВАТБАНК.

Наукова новизна роботи полягає у застосуванні методики оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку, яка будується на основі інтегральних оцінок фінансових коефіцієнтів і показників та обґрунтуванні заходів щодо зміцнення фінансово-економічної безпеки банку, зокрема, впровадження нового програмного забезпечення.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані такі методи дослідження: метод аналізу і синтезу при дослідженні й узагальненні досвіду забезпечення фінансово-економічної безпеки банківських установ; системний підхід – при визначенні методики оцінки фінансово-економічної безпеки банку; розрахунково-аналітичний, порівняльний, групування – при аналізі й оцінці

фінансових показників діяльності банківських установ; метод графічного зображення – для наочного представлення показників в динаміці; абстрактно-логічний – при обґрунтуванні теоретичних узагальнень і висновків.

В роботі визначено сутність фінансово-економічної безпеки комерційного банку як складової безпеки банківської системи. Проаналізовано фінансові результати, фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк», а також оцінено рівень його фінансово-економічної безпеки. Результати дослідження можуть бути рекомендовані для використання в умовах функціонування кредитно-фінансової установи.

Інформаційною базою дослідження є дані фінансової звітності АТ КБ ПРИВАТБАНК, монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів, книги та навчальні посібники, законодавчі та нормативні акти України з питань функціонування банків, джерела мережі Internet.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 116 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність, принципи, проблеми управління фінансово-економічною безпекою банку.

Фінансово-економічна безпека банківської системи України являється однією зі складових фінансово-економічної безпеки держави. Вона висвітлюється багатьма науковцями як такий стан фінансової, бюджетної, банківської, валютної, податкової, грошової, та кредитної систем, що характеризується стійкістю до негативних впливів, а також можливістю забезпечити ефективне функціонування і розвиток економічної системи держави. Фінансово-економічна безпека держави розглядається як здатність здійснювати самостійну фінансово-економічну політику у відповідності до власних національних інтересів, враховуючи вплив внутрішніх і зовнішніх загроз [21].

Слід зазначити, що з фінансово-економічною безпекою банківської системи України тісно пов'язана фінансово-економічна безпекою кожного банку. Залежність фінансово-економічної безпеки банку від безпеки банківської системи України зумовлена намаганням суб'єктів банківського ринку до росту прибутків, потужною конкурентною боротьбою, обмеженістю фінансових резервів банківської установи та джерел формування, наявністю злочинності у кредитній сфері та зростанням банківських ризиків.

Фінансова безпека банків нашої держави є важливою складовою системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання країни. Через те, що сучасні фінансові технології щільно пов'язані з рухом грошових коштів, який є вразливим і найліквіднішим ресурсом банків, тому для їх реалізації потрібно виконувати додаткові вимоги щодо дотримання фінансової безпеки банківських установ. Крім того, потрібно враховувати, що забезпечення фінансової безпеки банків є важливим ще і тому, що підрив довіри до фінансових інститутів завдає

шкоди фінансовій безпеці країни в цілому. Отже, фінанси сьогодні є основним каналом зовнішнього контролю і можливого впливу на банківську систему, а відповідно, і на економіку України в цілому.

Зміцнення національної безпеки, її позицій на міжнародному ринку, забезпечення її незалежності й економічного зростання залежить від стійкості та безпеки банківських установ. Вони постійно зазнають значного впливу від внутрішніх і зовнішніх загроз, тому питання безпеки банківських установ є вкрай актуальним. Банківська діяльність і банківська система зачіпають всі сторони життєдіяльності суспільства і мають відношення до всіх учасників ринкових відносин. Передусім, питання безпеки банківської діяльності зачіпає інтереси власників банків, їх акціонерів, клієнтів, споживачів банківських послуг. Вона також стосується партнерів по бізнесу та персоналу банківських установ.

Економічною безпекою банківської установи можемо вважати такий стан, який забезпечує підвищення її стійкості і надійності, ефективності діяльності і здатність протистояти вже існуючим та уникати нових імовірних загроз. Важливою складовою економічною безпеки банківської установи, яка визначає її ключові позиції, є фінансова безпека, що відображає результат функціонування всіх інших складових і є відповідальною за зростання фінансового потенціалу банківської установи та ефективність його використання, а також за виявлення на ранніх етапах загроз та розробку заходів з їх усунення.

Незважаючи велику кількість трактувань сутності фінансової безпеки банківської установи, в умовах сьогодення відсутній єдиний підхід до визначення поняття «фінансово-економічна безпека комерційного банку», що обумовлює потребу у подальших дослідженнях понятійного апарату. Так, поміж науковців немає єдності щодо сутності поняття «фінансова безпека банку». Визначення поняття «фінансова безпека банку» у різних наукових джерелах подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Дефініції поняття «фінансова безпека банку» у різних наукових джерелах

Автор, джерела	Визначення поняття
Артеменко Д. А. [16, с.23]	«Забезпечення організаційно-управлінських, режимних, технічних і профілактичних заходів, які гарантують якісний захист прав та інтересів банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, забезпечення повернення кредитів, збереження фінансових і матеріальних цінностей»
Барановський О. І. [2, с.12-13]	«Фінансова безпека комерційного банку – це: сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонуванню банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує»
Зачосова Н. В. [12]	«Фінансова безпека банку – це такий його фінансовий стан, який характеризується збалансованістю систем фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток банку в поточному та наступних періодах»
Голобородько Ю. О. [8 с. 195]	«Стан, який характеризується оптимальним рівнем залучення розміщення ресурсів при мінімізації загроз та негативних явищ і характеризує здатність банків до саморозвитку, і підвищення ефективності та конкурентоздатності»
Єпіфанов А. О. [11]	«Фінансова безпека банку – це такий стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати

	поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкості розвитку»
Гребенюк Н. О. [9]	«Фінансова безпека банківських установ – це такий стан банку, за якого він має можливість ефективно протистояти існуючим загрозам його діяльності, прогнозувати й уникати можливих ризиків, при цьому рух його фінансових потоків є безперервним й достатнім для реалізації стратегії стійкого розвитку»
Ксьондз С. М. [19 с. 121]	«Стан захищеності життєво-важливих інтересів банку від різноманітних внутрішніх і зовнішніх загроз, який гарантує найбільш ефективне використання фінансових ресурсів для забезпечення стійкого функціонування та розвитку банку»
Мордань Є. Ю. [22]	«Фінансова безпека банку – це такий стан банку, що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім і внутрішнім загрозам банківської діяльності завдяки комплексу правових, організаційних та управлінських заходів для забезпечення нормального функціонування й розвитку в умовах дестабілізуючого впливу навколишнього середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави)»

Аналіз різноманітних підходів науковців до трактування поняття фінансової безпеки банку та їх узагальнення дозволяють зробити висновок, що одна частина дослідників інтерпретує її, як функціональну складову економічної безпеки банку, заперечуючи при цьому необхідність виділення фінансової безпеки банківської установи, як окремої складової та особливу сферу наукового дослідження, інша частина – погоджуються з тим, що фінансова безпека банківської установи є самостійним предметом наукових досліджень.

Ми вважаємо, що точне та науково обґрунтоване поняття «фінансова безпека банку» надає О. Барановський. На його думку «фінансова безпека банку - це:

сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує» [2 с. 12-19].

З цього визначення видно, що провідний науковець напрямую пов'язує фінансову безпеку з фінансовою стійкістю банку, але при цьому акцентує увагу на нейтралізації перешкод і загроз, що заважають його діяльності. Отже, фінансова безпека банків розглядається вченими як певний стан, який характеризується забезпеченням фінансової стабільності; запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам; ліквідацією збитків; здатністю інститутів влади та банківської системи забезпечувати стійкий розвиток банківського ринку в цілому.

Також при розкритті сутності фінансово-економічної безпеки комерційних банків, на нашу думку, необхідно врахувати, що вона повинна бути представлена як динамічна характеристика єдиної, цілісної системи [1]. Система фінансово-економічної безпеки банку за С.М. Яременко представляє собою комбінацію елементів (безпеку матеріальних ресурсів, фінансову безпеку, інформаційну безпеку та кадрову безпеку), пов'язаних між собою різносторонніми зв'язками, які спрямовані на захист від загроз та протидію ним по найбільш важливих напрямках діяльності комерційного банку. В.В. Сухонос погоджується, що створення системи фінансово-економічної безпеки повинно забезпечити захищеність банку, зокрема його коштів та майна, інформації, різних сфер банківської діяльності від небезпек, загроз та форс-мажорних обставин [2].

Таким чином, С.М. Яременко спрямовує систему економічної безпеки банку на захист банківської діяльності, тобто на різні види банківських операцій, у той час як В.В. Сухонос у своєму підході основним об'єктом захисту визначає активи банків у різних їх формах. У свою чергу С.І. Мельник вважає, що система фінансово-економічної безпеки банку – це сукупність об'єктів, суб'єктів і

механізму реалізації безпеки, об'єднаних спільною метою та завданнями щодо протидії загрозам, і які забезпечують безпеку банку і досягнення ним цілей бізнесу, а також укріплення позицій на ринку банківських послуг [3]. Таке визначення, на нашу думку, краще дає пояснення сутності, саме поняття системи, що віддаляє характеристику економічної безпеки на другий план.

Отже, проаналізувавши різні визначення понять фінансової безпеки банківської установи можна виділити основні його характеристики, а саме:

- забезпечує стійкий фінансовий стан банківської установи;
- сприяє ефективному функціонуванню банку;
- нейтралізує загрози і запобігає банкрутству;
- дозволяє своєчасно на ранніх стадіях визначити проблемні місця у діяльності банку.

Розглянувши ключові характеристики фінансової безпеки банківських установ ми можемо запропонувати наступне уточнення даного визначення, а саме – це такий стан банку, що характеризується здатністю протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам, збереження та примноження активів для забезпечення стійкого функціонування та здійснення менеджменту в умовах постійного впливу дестабілізуючих факторів та захищеності фінансових інтересів.

Фінансова безпека виступає важливим елементом економічної безпеки, визначальною складовою умовою забезпечення її. В ній відображається результат діяльності банківської установи по усіх інших напрямках (організаційному, інформаційному, правовому, соціально-психологічному, силовому тощо). Якщо економічна безпека відповідає в основному за збереження матеріальних цінностей та здійснення банківських операцій, то метою фінансової складової безпеки є попередження і уникнення загроз для збереження і примноження фінансових ресурсів банківської установи, забезпечення її стійкості, зростання ефективності її діяльності, зміцнення її позицій на ринку. Через те, що ці завдання є основними в діяльності банку, то доречним буде говорити саме про фінансово-економічну безпеку банківської установи.

Під фінансово-економічною безпекою банківської установи (таблиця 1.2) окремі вчені розуміють: стан, що є стійким до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз; стан, який забезпечує здатність протистояти діям певної групи організацій та осіб чи захист від несприятливої фінансової ситуації; сукупність заходів; здатність протистояти загрозам. В своїх визначеннях, при цьому, часто не в повній мірі відображають економічну складову, або визначальними загрозами безпеці банківської установи розглядають протиправні дії осіб, або організацій, а також виділяють службу безпеки банку як ключову у забезпеченні такої безпеки.

Виходячи з вищезазначеного, під фінансово-економічною безпекою банку пропонуємо вважати такий стан, який гарантує захист від існуючих і виявлення і попередження потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз для збереження та примноження фінансово-економічного потенціалу, забезпечення зростання ефективності діяльності, стійкості й зміцнення позицій на ринку, досягнення цілей діяльності в цілому.

Таблиця 1.2.

Систематизація поняття «фінансово-економічна безпека банку» у різних наукових джерелах

Автор, джерела	Визначення поняття
Кельдер Т. Л., Худолей Л. В. [71, с. 184]	«Стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку»
Щербатих Д. В., Шпильовий Б. В., [7, с. 145]	«Сукупність заходів, спрямованих на запобігання збитку від негативних дій на їх економічну безпеку за різними аспектами фінансового-економічної діяльності. Запобігання збитку, не лише такого, що явно загрожує фінансово-економічній безпеці банку, але і потенційно можливого, являє собою зміст роботи фахівців з безпеки банку»

Гриценко В. Г. [12, с.27]	«Стан, коли фінансова стабільність чи репутація не може бути підірвана цілеспрямованими діями певної групи осіб і організацій або фінансовою ситуацією, що складається всередині чи зовні банківської системи»
Тарасенко І. О., Москаленко А. А. [80, с.17]	«Здатність банківської установи ідентифікувати, попереджувати та протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам шляхом створення та забезпечення ефективного функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою»

Виходячи з даного визначення фінансово-економічної безпеки банківської установи, ми дійшли висновку, що об'єктом фінансово-економічної безпеки виступає фінансово-економічна діяльність банківської установи. Отже, функціонування фінансово-економічної безпеки поза фінансовою діяльністю банку неможливе, оскільки, усі фінансові технології повинні бути надійно убезпечені від фінансових небезпек і загроз, спрямовані на мінімізацію ризиків.

Крім того, питання фінансово-економічної безпеки банку актуальне не тільки безпосередньо для нього, а також для інших учасників ринкових відносин. По-перше, цією проблемою опікуються власники банківської установи і її акціонери, що турбуються насамперед про розвиток власного банку і несуть за нього матеріальну і соціальну відповідальність перед клієнтами. По-друге, фінансова безпека банківської установи турбує також її клієнтів, що виступають вкладниками, позичальниками, користувачами банківських послуг. Ця проблема досить актуальна також і для банківських працівників, які не завжди серйозно сприймають її, а частіше як якусь далеку, яка їх безпосередньо не обходить. Отже, фінансово-економічну безпеку банківської діяльності варто розуміти, передусім, як: фінансово-економічну безпеку самого банку як організації і безпеку усіх банківських операцій.

Варто зазначити, що фінансово-економічна безпека кожного окремого банку пов'язана з безпекою всієї банківської системи, вони чинять вплив одна на

одну. Для прикладу, проблеми, що виникли в одному банку, здатні викликати «ефект доміно» та призвести до банківської кризи по всій країні. Це пояснюється природою банківської діяльності, адже фінансові посередники працюють переважно з запозиченими коштами, тому недовіра з боку суб'єктів фінансового ринку до окремої банківської установи, особливо великої за розміром, здатна привести до масового відтоку депозитів з банківської системи України. Поряд з цим, структурні проблеми банківської системи підривають довіру до окремого банку, що є частиною такої системи. Всі наведені факти підкреслюють роль, яку відіграє забезпечення фінансово-економічної безпеки як окремої банківської установи, так банківської системи в цілому.

На рівні окремого банку фінансово-економічна безпека забезпечується підбором кваліфікованого персоналу, організацією роботи внутрішнього підрозділу безпеки у відповідності до покладених на нього завдань, функцій і принципів роботи.

Фінансово-економічна безпека банківської діяльності на макрорівні забезпечується шляхом визначення комерційних, організаційних, соціальних пріоритетів; забезпечення ефективного функціонування НБУ; нормативно правового забезпечення фінансово-економічної безпеки банків; налагодження системи оцінювання і моніторингу реальних та потенційних фінансових загроз життєдіяльності банківської системи загалом.

За результатами аналізу сутності всіх характеристик поняття фінансово-економічної безпеки банку вважаємо за доцільне визначити такі основні її функціональні складові, а саме:

- капітало-ресурсна безпека;
- кредитно-інвестиційна безпека;
- валютна безпека;
- безпечний рівень доходів і витрат.

Аналіз літературних джерел дозволяє систематизувати головні принципи, що відображають філософію, об'єктивні закономірності процесу забезпечення фінансово-економічної безпеки банку (додаток А, таблиця А.1).

Систематизація і уточнення сутності поняття фінансово-економічної безпеки банку, дозволить системно, комплексно і своєчасно визначити загальні вимоги до протидії загрозам, що виникають на світових фінансових ринках і у національній економіці під впливом негативних наслідків фінансової кризи і війни.

Отже, можемо підсумувати, що сутнісні характеристики фінансово-економічної безпеки банківської установи можуть бути висвітлені так:

- забезпечує захист фінансових ресурсів та впливає на їх обсяги;
- виступає одним з основних елементів національної безпеки;
- має забезпечувати її фінансову стійкість, фінансову незалежність, ефективний розвиток;
- має забезпечувати досягнення головної мети діяльності, що дозволяє своєчасно і у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання.

1.2. Методичні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки банку.

Забезпечення безпеки банківських установ є складною та багатогранною проблемою. Фінансово-економічна безпека банківської системи розглядається в двох аспектах.

По-перше, з позиції фінансових наслідків діяльності комерційних банків для економічної безпеки країни в цілому та окремих клієнтів і контрагентів.

По-друге, з позиції недопущення та відвернення явних і потенційних загроз фінансовому стану банківської системи країни на рівні як центрального банку, так і комерційних банків. Проблематика банківської безпеки, що постійно зростає, відображає той факт, що сучасна кредитно-фінансова система зазнає суттєвих якісних зрушень, які відбуваються на фоні все ще не вирішених проблем її функціонування.

Головною метою забезпечення функціонування системи управління фінансово-економічної безпеки банківських установ можна вважати досягнення максимальної стабільності його функціонування та створення умов для

подальшого фінансово-економічного розвитку шляхом попередження внутрішніх і зовнішніх загроз.

В свою чергу забезпечення фінансово-економічної безпеки їх діяльності потребує створення власної системи фінансово-економічної безпеки. Науковці, які досліджують фінансову безпеку, вказують на те, що дана проблема має два аспекти. З одного боку, необхідно працювати над забезпеченням фінансової безпеки банківської системи в цілому, а з іншого – потрібно також досліджувати питання забезпечення фінансової безпеки окремої банківської установи.

Зазвичай, науковці виокремлюють такі види безпеки банку, як: фінансова безпека [13; 15]; економічна безпека [4; 5; 6]; правова безпека; кадрова безпека (безпека персоналу); інформаційна безпека; операційна безпека та інші. Натомість, одні науковці вважають визначальною для банків економічну безпеку банків, основною функціональною складовою якої є фінансова безпека. Інші науковці стверджують про те, що слід поєднати два важливих види банківської безпеки (фінансову й економічну) й правильно буде розглядати поняття «фінансово-економічна безпека банку» [5; 6]. При цьому розкриття науковцями сутності фінансової та економічної безпеки банків часто є ідентичними.

Так, С. Роденко визначає економічну безпеку банку, як такий стан банку, що забезпечує підвищення його стійкості та надійності, ефективності діяльності та здатність протистояти існуючим та уникати імовірних загроз [5]. Д. Щербатих і Б. Шпильовий трактують фінансову безпеку банку як стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку.

Як бачимо, С. Роденко, Д. Щербатих і Б. Шпильовий розглядають економічну і фінансову безпеку банку через його стійкість до можливих внутрішніх і зовнішніх загроз [5;7]. Натомість, на сьогодні основна увага науковців зосереджена на фінансовій безпеці банків як фінансових посередників. При цьому науковці пов'язують фінансову безпеку банків з сукупністю умов, рівнем достатності власного капіталу; ступенем захищеності інтересів громадян, господарюючих

суб'єктів, суспільства та держави [13], у вмінні нарощувати та зберігати фінансовий потенціал на конкурентних позиціях [6], але у більшості випадків визначають фінансову безпеку банків як фінансовий стан банків, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз [15].

Водночас слід зауважити, що науковці при трактуванні поняття «фінансова безпека банку» часто не розглядають такі його визначальні компоненти як здатність банку ефективно виконувати свої функції, насамперед, платіжну, розрахункову, посередницьку, інвестиційну, інноваційну як в стабільних умовах, так і в період фінансової турбулентності, фінансових шоків; своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед вкладниками і кредиторами, досягати цілей магічного трикутника «прибутковість-ліквідність-надійність», тощо.

Керуючись сутністю самого поняття «безпека банку» як складної багатокомпонентної системної характеристики, на нашу думку, не зовсім коректно протиставляти фінансову і економічну безпеку банку. Це є дві важливі, рівнозначні, взаємопов'язані складові поняття «фінансово-економічна безпека банку». І саме такий підхід дозволяє уникнути протиставлення трактування фінансової та економічної безпеки банку. Банк зможе забезпечити фінансову безпеку за умови дотримання економічної безпеки, і навпаки, економічна безпека банку можлива лише при дотриманні банком фінансової безпеки.

Відповідно до системного підходу основою фінансово-економічної безпеки банків є стійкість і рівновага, які є властивостями відкритих динамічних систем, здатних до розвитку та саморегулювання, до яких належать банки. Яскравим прикладом нестійкості є динамічний хаос. Відповідно до загальної теорії систем режим функціонування динамічних систем називається стійким, якщо малі збудження затухають в часі, наближаючись до нуля. Якщо цього не відбувається і малі відхилення від рівноважного режиму функціонування банку зростають в часі, такий режим буде нестійким [18].

У нестійких системах зовсім незначні зовнішні або внутрішні впливи спричиняють масштабні зміни, які є не порівняльними з причинами, котрі їх зумовили. У математиці при дослідженні стійкості систем виділяють три визначення стійкості за Ляпуновим [17, с.13–23], використання яких при оцінці стійкості банків розглянуто в науковому дослідженні [18, с. 52-56].

Перше визначення стосується стійкості траєкторії стабільного функціонування і розвитку банків в умовах відсутності фінансових криз, і передбачає, якщо траєкторія розвитку банку внаслідок впливу чинників може відхилятися від рівноважної на незначну величину, і при цьому ніяких якісних змін в поведінці банків не відбувається, то незначні зовнішні і внутрішні впливи на діяльність банків не можуть суттєво змінити фінансовий стан та траєкторію його розвитку.

Друге визначення стосується стійкості атрактора (стійкість інваріантної множини) або асимптотична стійкість, яка відображає властивість системи повертатися до рівноважної траєкторії розвитку після припинення дії зовнішнього впливу, або, іншими словами, це здатність банку намагатися з різних початкових фінансових станів (стабільного, задовільного, нестабільного) досягнути атрактора рівноважного стійкого стану. При управлінні фінансово-економічною безпекою банків необхідно, щоб такою "притягальною" інваріантною множиною були траєкторії стабільного розвитку банку. Якщо банк як система є асимптотично стійким, важливо знайти максимально допустиму величину можливих відхилень $\delta(t_0)$, інваріантну множину стійких станів банку.

Третє визначення стосується структурної стійкості банків, коли стійкість залежить лише від зміни параметрів, і передбачає насамперед збереження топологічної структури траєкторії розвитку, коли при безперервному впливі зовнішніх і внутрішніх чинників траєкторія розвитку банку залишається незмінною. При цьому структурна стійкість банків поряд із капіталізацією, ліквідністю, прибутковістю, виступають необхідною умовою стійкості траєкторії розвитку (визначення 1) та стійкості атрактора (визначення 2), що дозволяє банкам завдяки самоорганізації та регулюючим впливом самого банку та Національного

банку України повертатися в рівноважний стан в умовах впливу дестабілізуючих екзогенних та ендогенних факторів. У випадку, коли неможливо забезпечити стійкість банку за рахунок зміни параметрів, зокрема, шляхом збільшення капіталу, надання НБУ кредитів рефінансування банкам для підтримання ліквідності та інших заходів, то такі банки є структурно нестійкими і вони переходять в категорію проблемних.

Отже, основою фінансово-економічної безпеки банку є його стійкість в широкому розумінні, яка базується на вище розглянутих трьох видів стійкості банку – стійкості траєкторії розвитку, стійкості атрактора і структурної стійкості.

За такого підходу фінансово-економічна безпека банку означає підтримання певних визначальних параметрів (капіталу, ліквідності, прибутковості, ризиків) поблизу деякого постійного рівня, тобто здатність банку як відкритої динамічної системи зберігати стабільність свого внутрішнього фінансового стану шляхом скоординованих реакцій, спрямованих на підтримку динамічної рівноваги завдяки наявності двох типів зворотного зв'язку – від'ємного, що дозволяє банкам повернутися до стійкого (стабільного) стану, та позитивного, що використовується для переходу на новий етап розвитку банків.

Динамічний розвиток і підтримання стійкості банків перебувають у певному протиріччі, оскільки висока динаміка, як правило, супроводжується зростанням ризиків і зниженням стійкості і, як наслідок, рівня фінансово-економічної безпеки банків. Наглядним прикладом, може бути кредитний бум в 2006-2008 роках, коли кредитний портфель банків України зростав вдвічі за рік, який закінчився глибокою фінансовою кризою 2008-2009 років. Втім, небезпечна і протилежна ситуація, котра може прослідковуватись в посткризовий період, коли є певна стабільність в діяльності банків, однак розвитку немає. Тому проблема полягає в тому, щоб знайти оптимальне співвідношення між динамікою зростання банків та їх безпечною діяльністю і стабільним розвитком.

Зауважимо, що більшість інструментів управління фінансово-економічною безпекою банків ґрунтуються на статичному підході, не ув'язують безпеку з розвитком банку, досягненням стратегічних цілей. У зв'язку з цим пропонуємо

розглядати два види фінансово-економічної безпеки банку: «поточна фінансово-економічна безпека банку» (пов'язана із забезпеченням ефективного та стабільного функціонування банку) та «стратегічна фінансово-економічна безпека банку» (пов'язана зі стабільним розвитком банків).

Щодо поточної фінансово-економічної безпеки банку, то це означає, що банк має підтримувати динамічну рівновагу в будь-який момент, тобто постійне дотримання банком певних критеріїв (параметрів) фінансової стійкості в межах δ-області (обов'язкових економічних нормативів, показників системи раннього реагування, капіталу, рентабельності, ліквідності, допустимих ризиків тощо), що дозволяє ефективно виконувати функції та протистояти зовнішнім і внутрішнім ризикам.

Стратегічна фінансово-економічна безпека банку безпосередньо пов'язана з реалізацією пріоритетних цілей розвитку банків на інноваційних засадах за підтримання банківської безпеки та забезпечення конкурентоспроможності банків [10]. З огляду на зазначене, фінансово-економічна безпека банку – це стабільний фінансовий стан банку, який характеризується підтриманням фінансової стійкості та динамічної рівноваги, здатністю банку протистояти ризикам в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити достатній рівень ліквідності та платоспроможності, ефективне виконання функцій та розвиток банківського бізнесу, високу результативність і конкурентоспроможність банку на внутрішньому та міжнародних ринках.

Відповідно до запропонованого трактування фінансово-економічної безпеки банків механізм забезпечення має включати дві рівнозначні складові – фінансову та економічну безпеки. При цьому фінансова безпека банку передбачає дотримання фінансової стійкості та рівноваги, які передбачають наявність достатнього рівня платоспроможності, ліквідності, мінімальні ризики для надходжень та капіталу банку. Економічна безпека банку насамперед пов'язана з достатнім рівнем ефективності та конкурентоспроможності банку, сталим розвитком банку на інноваційних засадах.

Банк постійно перебуває під впливом внутрішніх і зовнішніх загроз, серед яких прийнято виділяти: природні, антропогенні, технологічні [20]. З огляду на зазначене, управління фінансово-економічною безпекою банків має базуватися на превентивних методах, які включають сукупність прийомів, способів і методів, які дозволяють забезпечити достатній рівень безпеки банків, як в стабільних умовах, так і в умовах невизначеності, прогнозувати настання ризикових подій і вживати превентивні заходи для недопущення зниження рівня фінансово-економічної безпеки банків через виникнення реальних та потенційних загроз втрати ліквідності та платоспроможності.

В основу забезпечення фінансово-економічної безпеки банків має бути покладена інтегрована модель, яка базується на ефективній системі ризик-менеджменту, що включає систематичний процес виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та адекватного регулювання на всіх організаційних рівнях банку.

Інтегрована модель включає такі базові компоненти:

1) наявність в банків певного потенціалу безпеки (капіталу, ліквідності, прибутковості, резервів), що дозволить поглинати збудження, обумовлені впливом зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів і тим самим забезпечувати ефективне виконання функцій, підтримувати фінансову стійкість та динамічну рівновагу в банку, не допускаючи перевищення заданих відхилень від траєкторії ефективного функціонування та стабільного розвитку;

2) володіння адаптаційним (стабілізуючим) механізмом, який би забезпечував повернення банку до стійкої траєкторії (у разі її відхилення від допустимого рівня) відповідно до визначеної системи цілей. Це включає нормативно-правове регулювання та цілеспрямовані впливи менеджменту банку та регулятора, Національного банку України (включаючи надання кредитів рефінансування життєздатним банкам для підтримання ліквідності) та інших державних органів влади, а також процеси самоорганізації в діяльності банку, які також мають відігравати важливу роль;

3) забезпечення отримання синергетичного ефекту, що означає здатність банків до конструктивної узгодженої взаємодії між собою, небанківськими установами, фінтех-компаніями та з Національним банком України, іншими державними регуляторами для забезпечення фінансово-економічної безпеки банків та їх стабільного клієнтоорієнтованого розвитку на інноваційних засадах, посилення позитивного впливу діяльності банків у забезпеченні сталого розвитку економіки.

На практиці банки мають використовувати такі механізми управління фінансово-економічною безпекою банків, які б передбачали уникнення загроз або мінімізацію їх потенційних негативних наслідків; клієнтоорієнтовані на надійних клієнтів, та ризикорієнтовані, які б передбачали збалансоване зростання капіталу та обсягів діяльності, впровадження ефективних систем управління ризиками з урахуванням міжнародних стандартів та вимог Національного банку України [23].

При цьому досягнення банками належного рівня безпеки неможливо без якісної її діагностики, аналізу динамічних змін та взаємозалежностей, дослідження впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, постійного моніторингу та класифікації рівня безпеки за такими рівнями:

1. Високий рівень фінансово-економічної безпеки та стабільний прогноз на майбутнє передбачає наявність значного потенціалу стійкості і безпеки завдяки ефективному ризик-менеджменту, високому запасу капіталу, ліквідності, надходжень для нейтралізації дестабілізуючих впливів зовнішніх та внутрішніх факторів.

2. Допустимий рівень безпеки – рівень безпеки, що гарантує достатній рівень платоспроможності, амортизацію шоків і виконання банками платіжної, розрахункової, посередницької та інших функцій на заданому рівні. У разі непередбачених обставин як резерв ліквідності (ресурсів) можуть бути використані кредити рефінансування НБУ або запозичень на фінансових ринках. Достатній рівень фінансово-економічної безпеки означає, що банк володіє певним потенціалом безпеки і стійкості, про що свідчить дотримання обов'язкових економічних нормативів, індикаторів раннього реагування із певним запасом.

3. Нестійкий (передкризовий) рівень безпеки означає загрозу втрати банком платоспроможності, за якого ще зберігається можливість відновлення рівноваги в платіжній системі і забезпечення своєчасного виконання зобов'язань за рахунок збільшення капіталу та залучення додаткових коштів, однак відсутні фінансові ресурси (запас ліквідності та капіталу) для нейтралізації непередбачених шоків. Потенціал фінансово-економічної безпеки банку практично дорівнює нулю. Банк дотримується обов'язкових економічних нормативів на граничному рівні.

4. Критичний (кризовий) рівень безпеки, за якого банк перебуває на межі банкрутства. Такий рівень безпеки банки можуть мати під час фінансової кризи, коли їх ліквідність значною мірою підтримується за рахунок надання Національним банком України кредитів рефінансування в значних обсягах.

Для забезпечення ефективного управління фінансово-економічною безпекою банків важливого значення набуває формування індикаторів, розроблених за допомогою економіко-математичних методів, які б виступали сигналами раннього оповіщення можливих проблем в банку. Вагоме місце у системі раннього оповіщення займає оцінка стабільності ресурсної бази та кредитного портфеля банків, зокрема, депозитного портфеля, його мінливості та динаміка.

Якщо коефіцієнт волатильності депозитного або/та кредитного портфеля становить більше 10%, то така ситуація потребує посиленого контролю з боку керівництва банку та з'ясування причин, що зумовили таку ситуацію: чи це було вилучення коштів великими кредиторами та вкладниками, чи навпаки – залучення нових клієнтів і розширення депозитної бази банку. Можливо почалося масове неповернення кредитів чи розпочався «кредитний бум», банк знизив вимоги до платоспроможності позичальників і розпочав агресивну кредитну політику, яка супроводжується динамічним зростанням кредитного ризику за відсутності надійних механізмів його хеджування, що загрожує фінансово-економічній безпеці банків. Чим вищим є коефіцієнт варіації, тим більш мінливою є ситуація в банку, що характеризує меншу стабільність ресурсів/кредитного портфеля банку, а нестабільність портфелів підвищує ризик утрати банками ліквідності та

платоспроможності, ймовірність розвитку кризових сценаріїв, що створює загрозу для фінансово-економічної безпеки банків.

Необхідною умовою фінансово-економічної безпеки банків є щоденне підтримання банками достатнього рівня ліквідних коштів, зокрема коштів на коррахунку в НБУ, для своєчасного виконання своїх зобов'язань. Висока волатильність цих коштів може свідчити про ситуативне управління активами і пасивами та підвищений ризик ліквідності, можливу потенційну загрозу для фінансово-економічної безпеки банку.

Ліквідність і прибутковість є дві важливі складові фінансово-економічної безпеки банків. Між ліквідністю і прибутковістю діяльності банків існує тісний зв'язок. Намагання банків забезпечити високоприбуткову діяльність, як правило, супроводжується зростанням ризику ліквідності.

Наразі, використання багатоваріатного підходу для оцінки фінансово-економічної безпеки банків з використанням економіко-статистичних методів дозволяє банкам підвищити ефективність превентивних методів управління фінансово-економічною безпекою банків. Формування ефективної системи управління фінансово-економічною безпекою банків має базуватися на системно-синергетичному підході, відповідно якого основою безпеки банків є дотримання динамічної рівноваги та стійкості в широкому розумінні, включаючи стійкість траєкторії розвитку, стійкість атрактора і структурну стійкість.

Розглядаючи основні підходи до визначення поняття «банківська безпека», що надаються банківськими спеціалістами, ми робимо висновок, що ефективне впровадження економічних та управлінських основ організації ефективної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки банків залежить від виконання наступних послідовних заходів забезпечення банку безпеку, яку класифікують за систематизацією джерел (рис. 1.1).

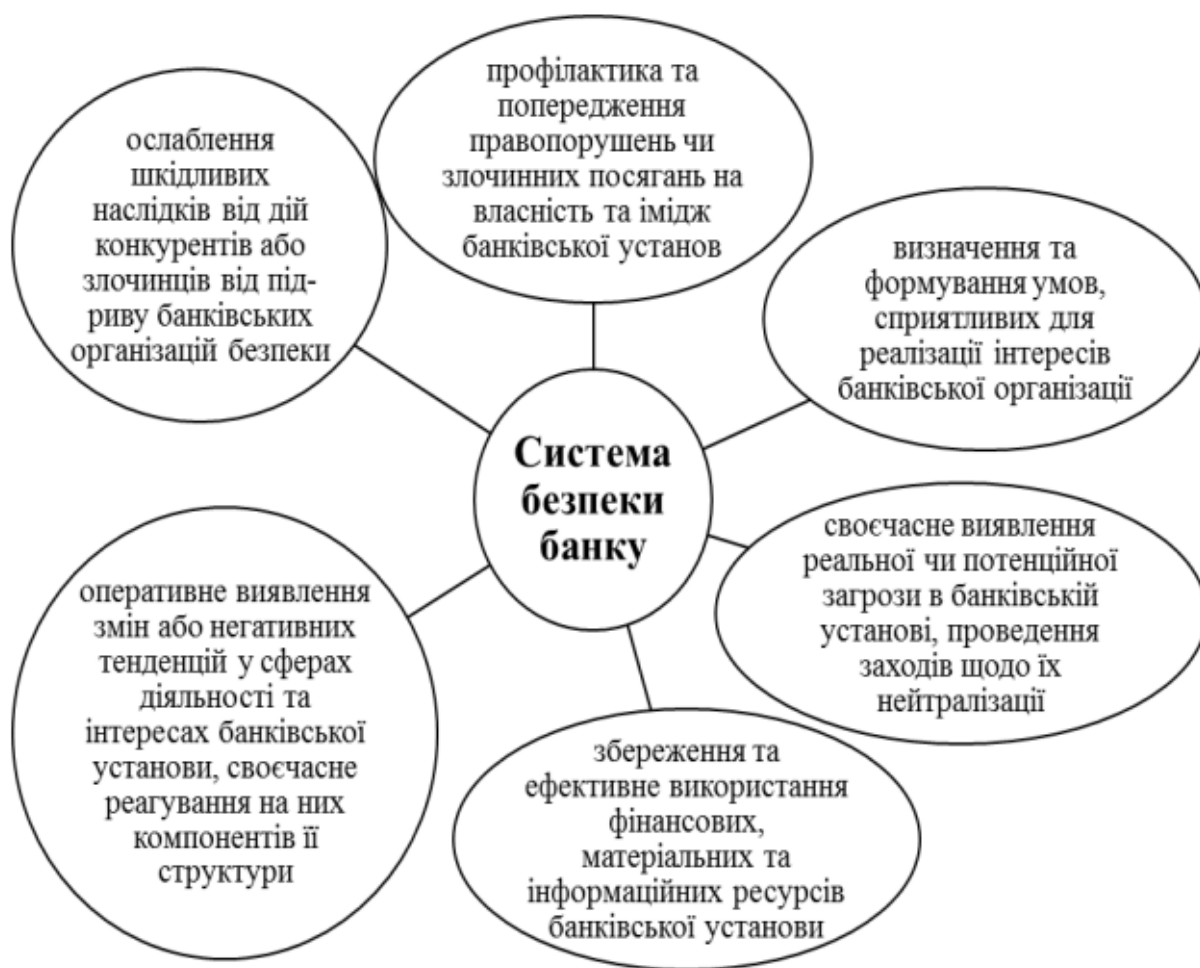

Рис. 1.1. Організація ефективної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК

Отже, ефективна система управління фінансово-економічною безпекою банків має включати такі складові, як: діагностика наявного потенціалу безпеки банку та постійний його моніторинг; адаптаційний (стабілізуючий) механізм; забезпечення отримання синергетичного ефекту. Для оцінки потенціалу фінансової безпеки банків необхідно застосовувати узагальнюючий показник, який розраховується на основі оцінки ризиків та наявного потенціалу міцності банку. Також варто використовувати сигнали раннього оповіщення, які враховують динаміку та мінливість ліквідності та результативності діяльності банків з урахуванням їх взаємозв'язку.

1.3. Організація системи управління фінансово-економічної безпеки комерційного банку.

Концептуальні підходи до управління фінансово-економічною безпекою банків передбачають цілісне бачення завдань, принципів, системи та інструментів управління фінансово-економічною безпекою банків, які спрямовані на забезпечення фінансової стабільності банків, підтримання на достатньому рівні ліквідності та платоспроможності банків, створення умов для досягнення тактичних і стратегічних цілей ефективного функціонування та сталого розвитку банків. Ускладнюється управління безпекою банків відсутністю єдиного підходу до трактування сутності самого поняття «фінансово-економічна безпека банків» та чіткого, цілісного механізму управління нею.

Безпека банків входить до фінансової безпеки країни як особлива частина. Банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери будь-якої держави. І саме тому рівень фінансової безпеки держави визначає стан банківського сектору.

Фінансові посередники є каталізаторами глобалізації завдяки новітнім сучасним інформаційним технологіям. Інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір містить загрози фінансовій стійкості банків, які посилюються під дією економічної кризи але, разом з тим, відкриває і нові можливості для розвитку вітчизняного фінансового сектору.

Центральне місце у системі економічної безпеки банку належить її фінансовій складовій, яка виражає мету та узагальнює результати його діяльності. Це пояснюється тим, що рівень фінансової безпеки будь-якого банку визначає його можливості забезпечувати інші складові його економічної безпеки. І навпаки, зміни в будь-якій сфері банку в кінцевому результаті відображаються у його фінансовій безпеці. Тому розглянемо процес управління окремо фінансової безпеки банку.

Питання управління фінансовою безпекою комерційного банку є відносно новим на теренах наукових напрацювань, залишається недостатньо вивченим і потребує подальшого дослідження. Більшість науковців дотримуються думки, що

управління фінансовою безпекою комерційного банку є собою процесом, який забезпечує виконання певних функцій планування, регулювання, аналізу та контролю, які спрямовані на протистояння можливих зовнішніх та внутрішніх загроз для забезпечення стійкого розвитку банку.

На сучасному етапі в умовах неефективного використання фінансових ресурсів особливо актуальним для банків є створення механізму управління фінансовою безпекою, формування і реалізація якого в практичному використанні дозволить збільшити ефективність прийняття управлінських рішень стосовно використання ресурсів банку. Система фінансової безпеки має бути унікальною у кожному банку, оскільки залежить від напрямку діяльності банку, продажу відповідних банківських продуктів та послуг для окремих споживачів. Лише комплексність та узгодженість системи фінансової безпеки банку може забезпечити надійність його безпеки.

Як кожную управлінську систему, її потрібно розглядати в двох аспектах. З одного боку, складовою управління фінансовою безпекою банку є суб'єкт управління (тобто підсистема, що управляє), з іншого боку – об'єкт управління (тобто підсистема, якою управляють).

Суб'єктами управління фінансовою безпекою є керівники банківських установ, а у великих за розмірами банках створюються відповідні служби безпеки банку, які виконують завдання, пов'язані із контролем операцій щодо незаконно отриманих коштів та забезпечення зберігання готівки, фінансових документів, цінних паперів.

Основними об'єктами управління фінансовою безпекою є не тільки фінансові ресурси (капітал, залучені та позичені кошти), за допомогою яких банк здійснює свою діяльність, але й ті сфери діяльності, які він обслуговує.

Формування системи управління у сфері забезпечення фінансової безпеки банку здійснюється на основі поставленої мети. Науковці формулюють мету управління фінансовою безпекою банку по-різному: по-перше, це досягнення максимальної стабільності функціонування, і навіть створення основи та перспектив зростання незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих

чинників; по-друге, це усунення можливостей нанесення шкоди банку або упущення ним вигоди, забезпечення його стійкого та максимально ефективного функціонування в даний момент часу та накопичення достатнього потенціалу розвитку та зростання в майбутньому, якісна реалізація операцій і угод; по-третє, безперервна і стійка підтримка стану, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз. Отже, ефективна політика управління фінансовою безпекою банку повинна мати на меті план дій щодо забезпечення стабільних показників фінансового стану банку як в поточному, так і перспективному періодах, та усунення можливості впливу зовнішніх та внутрішніх загроз його безпеці. Поставлена мета може бути досягнута в результаті реалізації таких етапів (рис. 1.2).

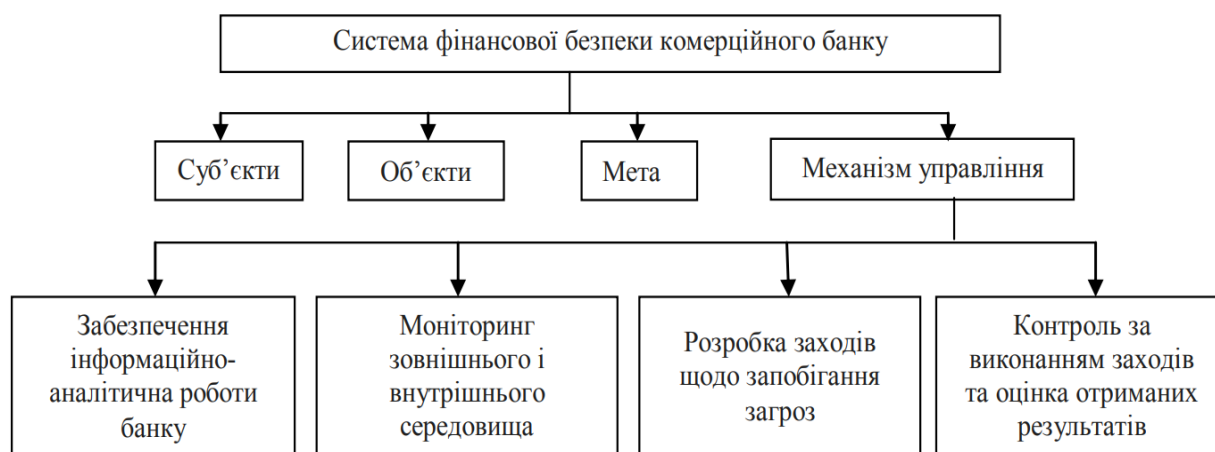

Рис.1.2. Система управління фінансовою безпекою АТ КБ ПРИВАТБАНК

На нашу думку, найбільш доцільним, у першу чергу, буде здійснення конкретної інформаційно-аналітичної роботи для забезпечення фінансової безпеки банку, результати якої є необхідною умовою для здійснення моніторингу та визначення факторів, що впливають на рівень його фінансової безпеки. Функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є обов'язковим для правильної та оперативної оцінки рівня фінансової безпеки, прогнозування можливих внутрішніх і зовнішніх загроз, а також дотримання достатнього обсягу фінансових ресурсів для своєчасного виконання зобов'язань.

Головною проблемою функціонування банків на сучасному етапі є те, що про необхідність забезпечення фінансової безпеки згадують тільки тоді, коли вже неможливо уникнути загрози. Тому необхідно здійснювати моніторинг як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, що здійснює вплив на фінансовий стан банку і дасть можливість швидко реагувати на загрози, які можуть виникнути. В процесі здійснення моніторингу виявляють зовнішні та внутрішні загрози. До зовнішніх загроз відносять несприятливі умови на фінансових ринках, недовіру користувачів та недостатнє регулювання банківської діяльності. Щодо внутрішніх загроз, то на рівень фінансової безпеки впливає недосконалість організації фінансового менеджменту в банку та рівень кваліфікації керівництва і працівників банку, що викликає прийняття неефективних управлінських рішень.

Кожний банк у процесі роботи прагне знайти межу між прибутковістю і ризиком, які знаходяться в прямій залежності. Тобто свідомо йдучи на великі ризики, банк сподівається отримати значний прибуток. Рівень фінансової безпеки пропонуємо оцінювати за такими показниками, як: відношення прибутку до величини активів, що визначаються політикою банку та його стратегією; різниця між ставками за кредитами та депозитами – цей показник фактично характеризує потенціал банку, його можливість здійснювати прибуткову діяльність; відношення доходів до витрат, оскільки це свідчить про здатність банку заробляти достатню кількість коштів для покриття понесених витрати і отримання нормального прибутку, а також успішність кадрової політики і дієвість системи оплати праці персоналу банку.

Своєчасне виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз є основою для організації дієвого процесу забезпечення фінансової безпеки банку. Основними заходами щодо запобігання зовнішніх та внутрішніх загроз є посилення державного регулювання банківської сфери, впровадження нових методів і технології обробки та аналізу інформації для оцінки і забезпечення фінансової безпеки окремого банку, а також належний рівень фінансового контролю як за фінансовими ресурсами та здійсненими операціями, так і за діями самого

персоналу банку. Такі заходи повинні бути розроблені із застосуванням мінімальних затрат ресурсів та часу для досягнення бажаного результату.

Основною метою здійснення контролю будь-якого процесу є виявлення відхилень отриманих показників від запланованих та здійснення заходів щодо покращення становища. У рамках системи фінансової безпеки банку здійснюються два види контролю. Перший вид контролю – поточний, який полягає відповідно до фактичних результатів поставлених завданнями. Другий вид – підсумковий, що забезпечує оцінку ефективності здійснених заходів щодо забезпечення фінансової безпеки. Контролю підлягають показники ліквідності банку, рівень проблемних кредитів, показники достатності капіталу та загальна валютна позиція банку. За результатами проведення контролю формуються висновки про стан фінансової безпеки банку та ефективність вжитих банком заходів з підвищення її рівня.

Отже, управління фінансовою безпекою банку – це є особливий вид здійснення фінансового менеджменту фінансово-кредитної установи, який спрямований на забезпечення найвищих результатів фінансової діяльності банку та мінімізації впливу загроз в процесі досягнення фінансових інтересів як в короткостроковому, так і у довгостроковому періоді. Забезпечення ефективної взаємодії всіх елементів системи управління фінансовою безпекою банку дозволить досягти запланованих результатів банківської діяльності за певний період. Для кожного банку є важливим здійснення узгоджених та обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки, оскільки фінансова безпека є важливим інструментом для досягнення її комерційної мети.

Таким чином, під об'єктом управління слід розуміти предмет, на який направлено діяльність. Для банку, об'єктом фінансово-економічної безпеки є персонал, фінансові кошти, технології та інформаційні ресурси, тощо, тобто увесь перелік його корпоративних ресурсів. Зокрема, на різних етапах управлінського процесу об'єктами фінансово-економічної безпеки можуть бути: капітал банку, зобов'язання, портфелі кредитів, цінних паперів, окремі банківські операції, продукти чи напрями діяльності, фінансові потоки клієнтів, ризики, тощо [24].

Суб'єктами, що здійснюють управління фінансово-економічною безпекою комерційного банку є: працівники, менеджери, співробітники служби безпеки (підрозділу економічної безпеки чи відділу, що виконує функції захисту установи від різного роду небезпек та загроз); власники та/або акціонери банку і інші зацікавлені у результатах його діяльності особи. Зовнішніми суб'єктами, що чинять вплив на рівень фінансово-економічної безпеки банківської організації, є саморегулюючі організації, державні органи влади, Національний банк України як регулятор банківської діяльності, органи нагляду та контролю.

Для комплексного уявлення будови сучасної системи фінансово-економічної безпеки банківської установи, необхідно визначити її елементи та встановити зв'язки між ними. І.О. Губарева пропонує досліджувати структуру фінансово-економічної безпеки банку не у розрізі її функціональних складових, а у поєднанні трьох складових оцінки її рівня: підсистеми економічної незалежності, підсистеми стійкості і стабільності банківської діяльності та підсистеми оцінки здатності до саморозвитку і прогресу [26]. В.В. Сухонос, на відміну від решти вчених, відокремлює економічну безпеку банку від фінансової, інформаційної, кадрової та інших видів безпеки установи [1].

Вважаємо, що система фінансово-економічної безпеки комерційного банку повинна бути представлена як сукупність підсистем, пов'язаних із кредитними, валютними, розрахунковими, інвестиційними операціями, а також операціями, пов'язаними зі збором, обробкою, зберіганням, використанням та попередженням псування, підробки та викрадення інформації як із застосуванням техніко-технологічних ресурсів, так і без них. Особливої уваги заслуговує забезпечення безпеки операцій, що проводяться банками з платіжними документами та формування системи захисту банку та результатів його господарської діяльності від шахрайських та злочинних дій з боку сторонніх осіб та співробітників банку.

Найбільш поширені нині на практиці способи, інструменти та категорії осіб, що здійснюють злочини у банківській сфері:

- 1) Розрахункові операції – підробка документів; внесення шахрайських змін у документи; розкрадання документів; неправомірне проникнення в

комп'ютерну систему банку та в електронні системи банківських рахунків (розрахунково-платіжні банківські документи (чеки, векселі, тратти); пластикові картки; комп'ютерні віруси; помилкові комп'ютерні команди – може бути здійснено як співробітниками банку так і особами, які не є співробітниками банку.

2) Депозитні операції – неправомірне проникнення в комп'ютерну систему банку та підробка документів (депозитні сертифікати, комп'ютерні віруси, помилкові комп'ютерні команди) – може бути здійснено в основному співробітниками банку.

3) Кредитні операції – незаконне одержання кредиту, невикплата відсотків за кредитом, навмисне неповернення кредиту (надання позичальником підроблених документів про кредитоспроможність або документів, що містять недостовірні дані; фальсифікація надання застави під кредит; навмисне банкрутство) – може бути здійснено особами які не є співробітниками банку або співробітниками банку у змові з третіми особами. М.І. Зубок зазначає, що у всій сукупності банківських операцій чи не найголовніше місце посідають кредитні операції, оскільки понад 70% своїх доходів банки отримують саме від них. Разом з тим, якраз на тлі кредитної діяльності банки несуть особливо великі збитки, а в деяких випадках кредитна діяльність банків і зовсім стає фатальною для них [32].

Таким чином, не виникає жодного сумніву у тому, що безпеку кредитних операцій необхідно виокремити у самостійну підсистему економічної безпеки банку. Н.А. Мостовенко вважає, що системою управління безпекою кредитних операцій банків має бути охоплена також і безпека його клієнтів, як споживачів кредитних банківських послуг. Науковець зазначає, що більшість дослідників розглядають безпеку кредитних операції лише як захищеність інтересів банківської установи, і пропонують окремі заходи захисту кредитної діяльності банків, хоча управління безпекою кредитних операцій банку має включати комплекс заходів із відстеження джерел загроз кредитних операцій усіх суб'єктів кредитних відносин (учасників кредитної угоди) та запобігання їх негативного впливу [28].

Нині не існує визначення безпеки валютних операцій банку, але під валютною безпекою комерційних банків наразі розуміють оптимальне

співвідношення вимог (заявок) і зобов'язань комерційного банку в іноземній валюті (між величиною зобов'язань за проданою валютою і обсягом вимог, між обсягом вимог за купленою валютою і обсягом зобов'язань). Забезпечення безпеки проведення касових операцій здійснюється двома способами: особливим обладнанням приміщень банків, де проводяться такі операції, і робочих місць працівників, які виконують такі операції, а також особливою поведінкою працівників під час проведення ними касової роботи.

Заходи безпеки банків під час інвестиційних операцій насамперед спрямовуються на перевірку достовірності договорів і відповідності стану емітентів пред'явленим умовам. Проте, чітких наукових визначень понять «безпека інвестиційних операцій», «безпека касових операцій», «безпека валютних операцій» у ході аналізу наукових праць, присвячених проблемам економічної та фінансової безпеки комерційних банків нами знайдено не було, тому у виявленні їх економічної сутності, у першу чергу полягає перспектива подальших досліджень у царині побудови сучасної системи економічної безпеки комерційного банку.

Пріоритетну роль у системі управління фінансово-економічної безпеки банку відіграє кредитна безпека або безпека кредитних операцій. Однією із домінантних складових фінансово-економічної безпеки банку, що має вплив процеси здійснення усіх без винятку банківських операцій, більшість сучасних науковців називають інформаційну безпеку. Чітке та лаконічне визначення, на нашу думку, дають інформаційній безпеці банку М.П. Стрельбицький та В.К. Гіжевський, характеризуючи її як формування інформаційних ресурсів банку та організацію гарантованого їх захисту [29, с. 45].

Сучасні підходи до формування системи фінансово-економічної безпеки банківських установ включають і принципи побудови механізму забезпечення банківської безпеки у економічному її прояві. Як зазначає С.І. Мельник, система фінансово-економічної безпеки банку повинна ґрунтуватись на принципах системності, своєчасності, правомірності, безперервності, економності, плановості, взаємодії, компетентності, поєднання гласності та конфіденційності [25]. Такі ж

принципи науковці покладають у в основу економічної безпеки решти підприємницьких структур [30].

Схожий перелік принципів побудови системи фінансово-економічної безпеки наводить В.В. Сухонос, а саме:

- Пріоритет заходів запобігання (своєчасність) – раннє виявлення загроз та запобігання їх шкідливому впливу.
- Безперервність – постійна дія системи.
- Законність – робота повинна здійснюватися на основі діючого законодавства.
- Плановість – діяльність по забезпеченню безпеки організовується на основі єдиного задуму, викладеного в комплексній програмі та конкретних планах по окремих напрямках безпеки.
- Оптимальність – досягнення максимальної функціональної ефективності (віддачі) фінансової системи економічної безпеки за більш-менш фіксованих витрат виділених для неї ресурсів.
- Взаємодія – узгодженість в діяльності всіх учасників системи, включаючи тісні ділові контакти й узгодження дій із зовнішніми організаціями, які забезпечують безпеку підприємств.
- Поєднання гласності та конфіденційності – з одного боку система основних заходів безпеки повинна бути відома всім працівникам підприємства, а з другого – цілий ряд способів, сил, засобів, методів забезпечення безпеки повинні бути законспіровані та відомі дуже вузькому колу фахівців.
- Компетентність – професіоналізм всіх учасників системи.

Зазначені принципи, як стверджує дослідник, є концептуальними ідеями, основоположними засадами, на яких має будуватися система управління фінансово-економічної безпеки банку та її нормативно-правове забезпечення [1]. О.М. Штаєр, зважаючи на розбіжність у поглядах науковців на перелік принципів формування системи фінансово-економічної безпеки, пропонує розбити всіх їх на три рівні:

- рівень формування – законність, самостійність і відповідальність, компетентність, координація і взаємодія, конфіденційність, комплексність, ешелонування, принципи рівнозначності, превентивних і реактивних заходів;
- рівень функціонування – економічна доцільність, безперервність, цілеспрямованість, диференційованість, об'єктивність, міждисциплінарний підхід, контроль;
- рівень саморозвитку – адаптація, інтегрованість, постійний розвиток, моделювання сценаріїв, варіантність, рефлексія [31].

Таким чином, механізмом фінансово-економічної безпеки банку є послідовність етапів і комплекс способів взаємодії між об'єктами та суб'єктами економічної безпеки задля досягнення організацією економічно безпечного стану та підтримання його на належному рівні у перспективі, що будується та діє на основі чітко визначено переліку принципів.

Системність фінансово-економічної безпеки банку має забезпечуватися через певну впорядкованість заходів безпеки, формування відповідного алгоритму їх застосування, базуватися на єдиних технологіях забезпечення безпеки та централізованому управлінні ними. У свою чергу, комплексний підхід в економічній безпеці банку реалізується через застосування заходів фінансового-правового, інформаційного, соціально-психологічного, технічного та іншого характеру, а також використанням можливостей усіх структур банку [32, с. 258-259].

С. І. Мельник вважає метою створення та функціонування системи фінансово-економічної безпеки банку своєчасне виявлення і протидію внутрішнім і зовнішнім небезпекам та загрозам, забезпечення захисту банку і досягнення ним поставлених цілей бізнесу. Для реалізації поставленої мети дослідниця пропонує розв'язати цілий комплекс завдань, найважливішими з яких є: попередження та своєчасне виявлення потенційних та реальних загроз банку, вжиття заходів щодо їх нейтралізації; пошук способів та засобів, необхідних для забезпечення економічної безпеки банку; організація взаємодії з правоохоронними і

контролюючими органами з метою передбачення і припинення правопорушень, які спрямовані проти інтересів банку; створення власної служби безпеки банку.

Система управління фінансово-економічної безпеки банку повинна виконувати чітко визначені функції, основними з яких є: прогнозування, виявлення та запобігання різного роду небезпек і загроз; забезпечення захищеності діяльності банку і його персоналу, збереження його майна, створення сприятливого конкурентного середовища, ліквідація наслідків нанесених збитків, тощо [25, с. 150].

Після проведення низки превентивних або антикризових заходів необхідно оцінити їх ефективність. Критерієм у даному випадку буде збільшення рівня фінансової безпеки. На нашу думку, система фінансово-економічної безпеки банківської установи повинна включати в себе такі обов'язкові елементи:

- об'єкти та суб'єкти економічної безпеки банку,
- підсистеми економічної безпеки, принципи, на яких повинна будуватись система фінансово-економічної безпеки,
- механізм управління фінансово-економічною безпекою банку, тощо.

Під час побудови сучасної системи управління фінансово-економічної безпеки банку необхідно враховувати фактори, що можуть чинити деструктивний вплив на рівень фінансово-економічної безпеки, який ця система здатна забезпечити організації, та вектори державного впливу на систему фінансово-економічної безпеки банківської установи.

Оскільки було доведено, що фінансово-економічна безпека окремого банку має вплив на безпеку банківської системи країни та на національну безпеку, актуальною науковою задачею вважаємо дослідження особливостей державного регулювання фінансово-економічної безпеки банківських установ як пріоритетного напрямку підтримки її на належному рівні шляхом встановлення обов'язкових нормативів діяльності банків та контролю їх стану з метою недопущення збоїв у їх нормальному функціонуванні та забезпеченні їх господарської стабільності, що і є основою фінансово-економічної безпеки банківської установи.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Організаційно – економічна характеристика банку

АТ КБ «Приватбанк» – найбільший український універсальний комерційний банк, що здійснює свою діяльність на основі ліцензії Національного Банку України № 22 від 5 жовтня 2011 року, орієнтований на обслуговування приватних осіб і корпоративних клієнтів всіх форм власності, входить до переліку системних банків України, має один з найбільших обсягів капіталу і чистих активів. За оцінкою експертів журналів Euromoney і Global Finance у 1999 році АТ КБ «Приватбанк» був визнаний найкращим українським банком в номінації найкращих банків на ринках, що розвиваються. У банківській системі України «Приватбанк» належить до групи нових комерційних банків, так званих банків «другої хвилі», на відміну від державних банків першої хвилі. Рішення про створення ПриватБанку було прийнято на засіданні його засновників від 07 лютого 1992 року.

19 березня 1992 банк пройшов державну реєстрацію. Сергій Тігіпко був одним із засновників і першим головою Ради. На самому початку у ПриватБанку був тільки один офіс і кілька комп'ютерів. ПриватБанк був першим в Україні, хто представив пластикові картки і банкомати. Він також був першою фінансовою організацією в Україні, що отримала міжнародний рейтинг.

1996 року він став повноправним членом Visa International — платіжної системи і почав великомасштабну емісію пластикових карток.

1997 року ПриватБанк став першим українським банком, що отримав рейтинг Thomson BankWatch (міжнародне рейтингове агентство) і став повноправним членом платіжної системи Europaу.

1998 року банк отримав свій рейтинг Fitch IBCA (міжнародне рейтингове агентство). У листопаді 1998 року банк виграв тендер і був обраний як обслуговуючий банк, уповноважений на виконання в Україні виплат

швейцарського Фонду пам'яті жертв Голокосту.

1999 року ПриватБанк відкрив свою філію на Кіпрі. ПриватБанківське відділення в Нікосії стало першим українським філіалом банку, відкритим за кордоном.

2000 року банк увійшов до групи банків, уповноважених виплачувати компенсації для українських громадян, які постраждали від нацистського переслідування в роки Другої світової війни. 2000 форма власності ПриватБанку змінилася — 6 липня ПриватБанк прийняв рішення про реорганізацію банку з товариства з обмеженою відповідальністю в закрите акціонерне товариство. У зв'язку з цим, 4 вересня 2000 року був зареєстрований перший Статут Закритого акціонерного товариства комерційного банку «ПриватБанк».

Значною подією в українській банківській системі був запуск у 2001 році системи «Приват24» — проєкту, що дав можливість клієнтам керувати своїми рахунками онлайн в режимі реального часу, виконувати регулярні платежі, переказ коштів тощо.

У лютому 2002 року ПриватБанком випускається мільйонна пластикова картка. У 2003 році ПриватБанк був визнаний найкращим банком за якістю обслуговування клієнтів системою Western Union. У тому ж році банк отримав STP Excellence Award від Deutsche Bank, що підтвердило професіоналізм ПриватБанку в міжнародних розрахунках.

ПриватБанк став першим українським банком, що розмістив єврооблігації на суму 100 млн доларів США на європейському ринку. Крім того, ПриватБанк є першим в Україні, що отримав «В-» рейтинг агентства Standard & Poor's. Міжнародне рейтингове агентство Fitch присвоїло остаточний довгостроковий «В-» рейтинг єврооблігацій ПриватБанку.

За рішенням акціонерів на засіданні 30 квітня 2009 року діяльність банку була приведена у відповідність із Законом України «Про акціонерні товариства»: відповідні зміни були внесені до Статуту Банку, і тип акціонерної компанії був змінений з закритого на публічний. Крім того, назву банку було змінено на Публічне акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк». Ці зміни

набрали чинності 21 липня 2009 року.

2010 року банк ініціював створення благодійного фонду «Допомагати просто!» 2014 року, під час проросійських виступів на сході і півдні України, ПриватБанк та один з його власників олігарх Ігор Коломойський заявляли про проукраїнську позицію. Як наслідок, керівництво банку заявляло про тиск з боку Центробанку Росії на дочірній російський Москомприватбанк, який зрештою було вирішено продати.

За даними рейтингу громадських уподобань «Фаворити Успіху — 2014» був визнаний абсолютним переможцем у номінації «Банк року».

28 вересня 2015 року рейтингове агентство Standard&Poor's підвищило довгостроковий і короткостроковий рейтинги Приватбанку в іноземній валюті з «SD» до «CC/C» (емітент відчуває серйозні труднощі із виплатами за борговими зобов'язаннями). Підвищення рейтингів ПриватБанку обумовлено укладенням угоди з власниками єврооблігацій у розмірі 200 млн доларів, що підлягають погашенню 23 вересня 2015 р., про продовження терміну обігу цих цінних паперів до 15 січня 2016 року (із можливістю продовження терміну обігу до 2018 року).

25 квітня 2017 року міжнародне рейтингове агентство S&P повідомило про підвищення кредитних рейтингів «ПриватБанку» з «SD» до «ССС+/С», та зазначило прогноз за рейтингами банку — «стабільний». За даними S&P, підвищення рейтингу пов'язане з успішним завершенням банком та урядом України процесу докапіталізації, а також тим, що «ПриватБанк» обслуговує свої зобов'язання вчасно та в повному обсязі. Прогноз «стабільний» відображає очікування агентства щодо того, що уряд надасть підтримку нещодавно націоналізованому банку.

На початку березня 2018 року кількість POS-терміналів ПриватБанку, що приймають оплату пластиковими картками в торгово-сервісних точках України, збільшилась до 150 тисяч. Як повідомили в банку, з початку року в мережі еквайрингу зросла частка малих та середніх торгових точок, на які припадає понад 120 тисяч працюючих POS терміналів. Ще близько 30 тисяч терміналів встановлено банком на касах великих торговельних мереж.

У червні 2018 року Банк змінив організаційно-правову форму з публічного акціонерного товариства на акціонерне товариство.

4 липня 2018 року ПриватБанк (Київ) і компанія UnionPay International (КНР) підписали меморандум про стратегічне партнерство. UnionPay International (UPI) є дочірньою компанією China UnionPay, національної платіжної системи Китаю і найбільшої міжнародної платіжної системи у світі за обсягом операцій і випущених платіжних карток. Україна стане 170 країною світу, в якій розвиватиметься сервіс обслуговування карток UnionPay. Як повідомив П. Крумханзл (Голова правління ПриватБанку), на першому етапі ПриватБанк у рамках співпраці з UnionPay розглядає можливість запуску в 2019 році обслуговування карток платіжної системи UnionPay International у банкоматах і платіжних терміналах банку. Крім того, банк та UnionPay планують розробку спільних інноваційних платіжних продуктів.

ПриватБанк є лідером банківського ринку країни і найбільшим банком з українським капіталом. Стратегія банку спрямована на перехід від обслуговування у відділеннях банку до ідеології навчання клієнтів використанню дистанційних інструментів банківського обслуговування. У 2015 році MasterCard назвала ПриватБанк найбільшим банком у Східній Європі за кількістю емітованих карток Maestro/MasterCard. Станом на кінець 2014 року в обігу знаходилось понад 30 мільйонів таких карток ПриватБанку. Також ПриватБанк посідає перше місце в регіоні за еквайрингом цих карток, забезпечуючи їх прийом у понад 76 тис. торгових точках.

Основною діяльністю Банку є проведення комерційних банківських операцій та обслуговування фізичних осіб в Україні. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Банк здійснює діяльність на фондовому ринку: з торгівлі цінними паперами та депозитарну діяльність відповідно до ліцензій Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку з 2012 та 2013 років. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (реєстраційне свідоцтво № 113 від 2 вересня 1999 р.), що діє відповідно до Закону № 2740-III «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб»

від 20 вересня 2001 року (зі змінами).

Станом на 30 вересня 2021 року Банк має 20 філій і 1 499 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі (31 грудня 2020: 26 філій і 1 690 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі). Станом на квітень 2024 року в Україні працювало 1127 відділень «ПриватБанку».

Основними критеріями вимірювання успіху діяльності Банку є результативність (обсяг прибутку, рентабельність активів, рентабельність капіталу, рейтинг Банку) та ризиковість (частка непрацюючих активів, рівень кредитного ризику, стабільність ресурсної бази, збалансованість за строками активів та пасивів, можливість протистояти шоківим подіям у майбутньому за результатами стрес-тестування тощо).

Організаційна структура АТ КБ «Приватбанк» відображена на рис. 2.1. Проведемо аналіз основних техніко-економічних показників, що характеризують діяльність АТ КБ «Приватбанк» наведені в таблиці 2.1.

Як видно з таблиці 2.1 основні техніко-економічні показники АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках не мали стійкої тенденції. Загальні доходи у 2021 році становили 76878 млн. грн., а у 2022 році вже – 87241 млн. грн., що на 20363 млн. грн. більше, ніж у попередньому році. У 2023 році вони зросли на 29229 млн. грн., порівняно з попереднім періодом, та становили 126470 млн. грн. Разом із доходами, відповідно, зростали і витрати. У 2021 році вони становили 41636 млн. грн., а у 2022 році збільшилися до 66987 млн. грн., що на 25351 млн. грн., більше попереднього року. У 2023 році витрати зростали також і становили 88613 млн. грн. Дана динаміка добре проглядається на рис. 2.2.

Загальне коливання попередніх показників призвело до коливань чистого прибутку. У 2021 році банк мав прибуток у розмірі 35242 млн. грн. Та вже у 2022 році отриманий прибуток у сумі 30254 млн. грн., що на 4988 млн. грн. менше. А у 2023 році збільшився та становив 37857 млн. грн. Дана динаміка відображена на рис. 2.3.

Станом на 30.05.2023

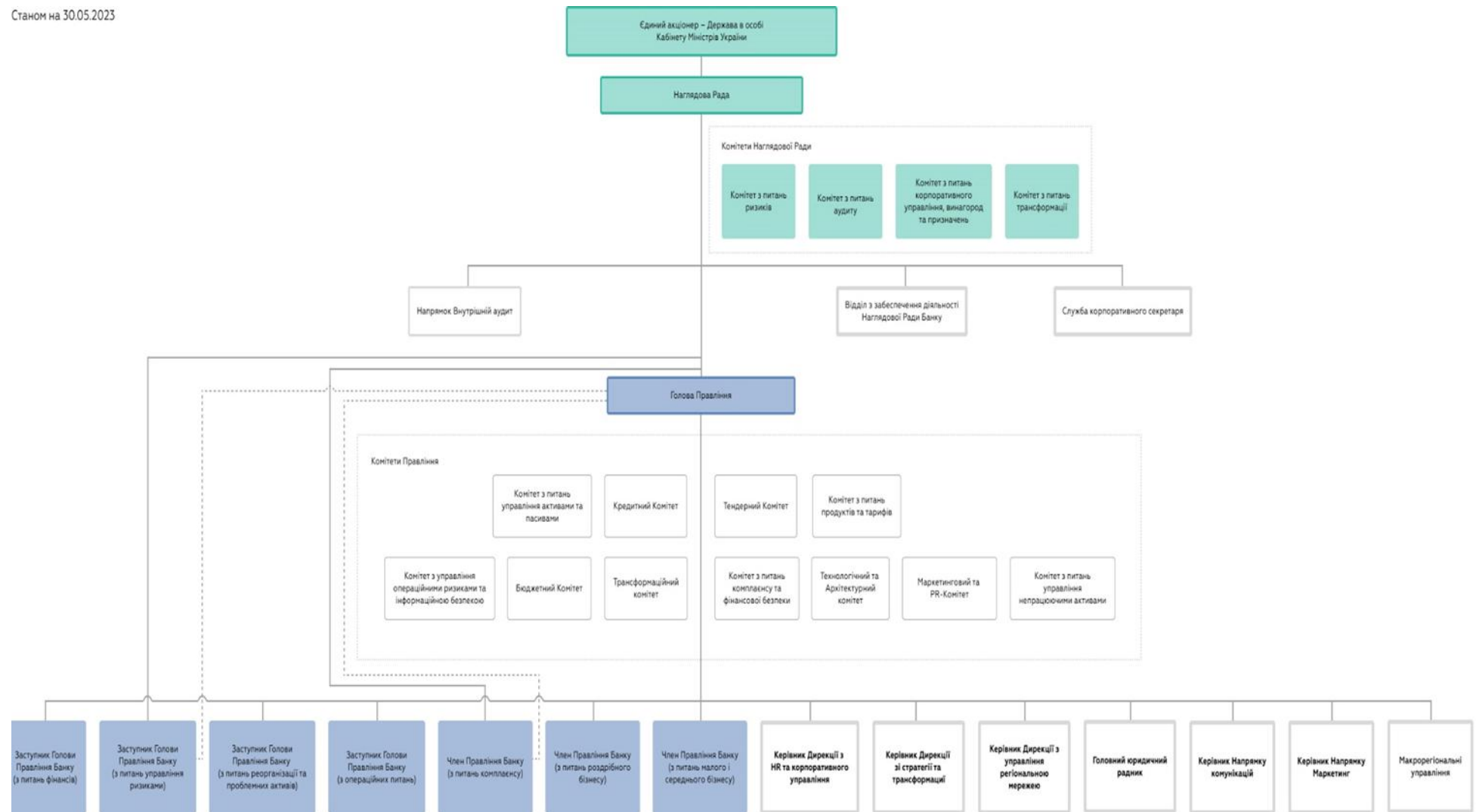

Рис. 2.1. Організаційна структура АТ КБ «Приватбанк»

Таблиця 2.1

Основні техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності
АТ КБ «Приватбанк» у 2019 – 2021 роках

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	абсолютне		відносне, %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Доходи загальні	76878	97241	126470	20363	29229	126,5	130,1
Витрати загальні	41636	66987	88613	25351	21626	160,9	132,3
Чистий прибуток (збиток)	35242	30254	37857	-4988	7603	85,8	125,1
Усього активів	401385	540658	680068	139273	139410	134,7	125,8
Рентабельність активів	0,08	0,06	0,055	-0,02	-0,005	63,7	99,5
Рентабельність власного капіталу	0,5	0,5	0,4	0	-0,1	99,1	85,3
Продуктивність праці	1,8	1,6	2,1	-0,2	0,5	91,9	127,0
Чисельність працівників	19989	18672	18394	-1317	-278	93,4	98,5
Усього власного капіталу	66915	57939	85032	-8976	27093	86,6	146,8
Усього зобовязань	334470	482719	595036	148249	1127	144,3	123,3

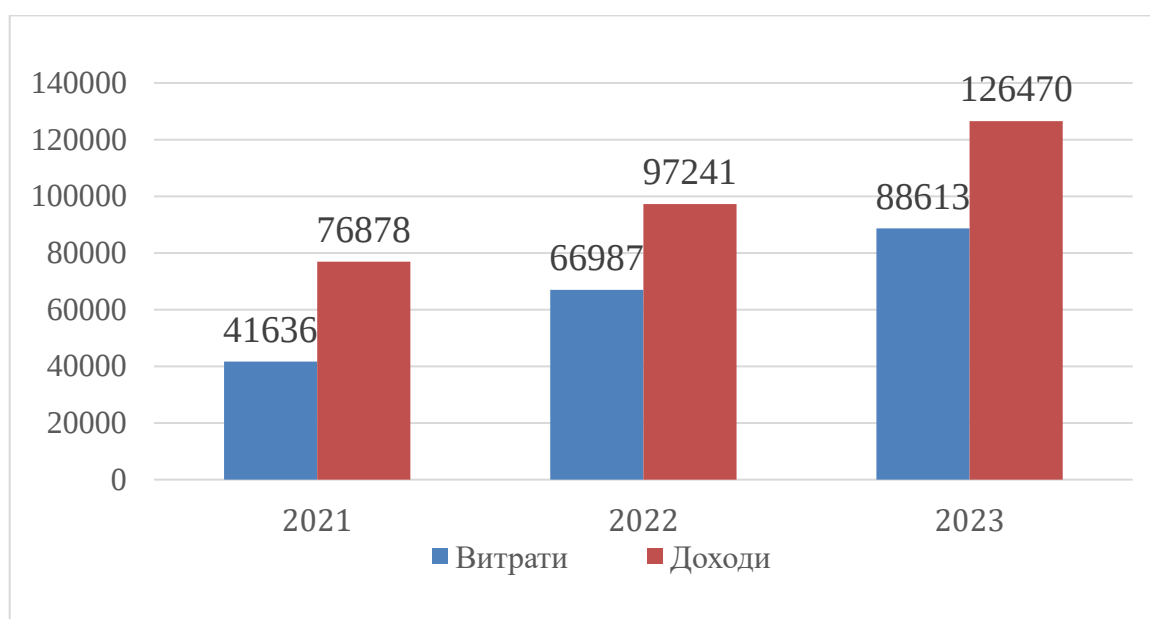

Рис. 2.2. Динаміка доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

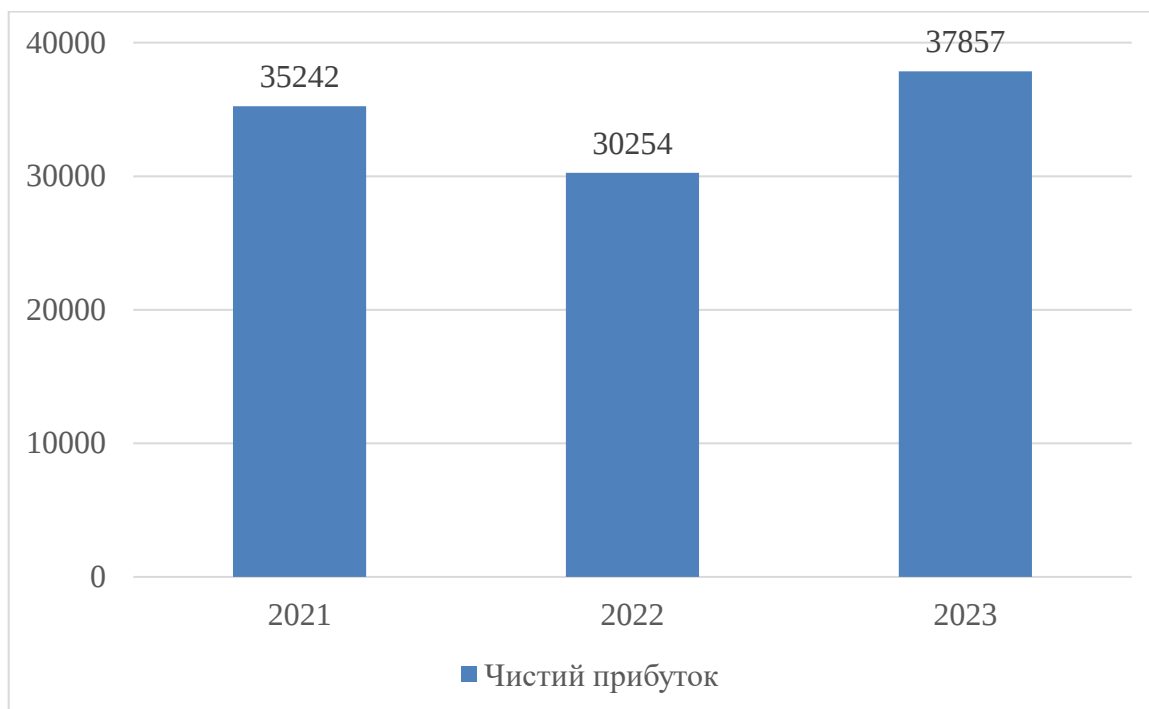

Рис. 2.3. Динаміка чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Рентабельність активів у 2021 році була найвищою, це означає, що 1 грн. активів приносила прибуток банку у сумі 8 коп. У 2022 році коефіцієнт рентабельності активів зменшився до 0,06, тобто за 1 грн. активів банк отримав 0,06 грн. чистого прибутку. У 2023 році даний показник знову зменшився на 0,5% та дорівнював вже 0,055.

Рентабельність власного капіталу у 2021 – 2022 роках мала стабільність. Кожна гривня власного капіталу за два роки принесла банку прибуток 0,5 грн., та у 2023 році даний показник дещо знизився і становив 0,4. У 2023 році 1 гривня власного капіталу принесла банку чистого прибутку у сумі 0,4 грн.

Протягом аналізованого періоду чисельність працівників була не стабільною, оскільки у 2021 році кількість чоловік становило 19989 чоловік, а у 2022 році скоротилося до 18672 чоловік і у 2023 році чисельність працівників дещо зменшилася до 18394 чоловік.

Зважаючи на коливання попереднього показника продуктивність праці теж коливалася. У 2021 році 1 працівник приносив банку 1,8 грн. доходу. У 2022 році

цей показник був у 1,6. У 2023 році продуктивність праці знову зросла до 2,1 грн./чол.

2.2. Оцінка стану фінансової безпеки комерційного банку

Оскільки АТ КБ «ПриватБанк» взаємодіє з зовнішніми організаціями, то основна мета безпеки банку полягає у виключенні можливості нанесення йому збитків або упушення вигоди та забезпечити його ефективну діяльність і якісну реалізацію всіх операцій та угод. Головним критерієм ефективності та якості безпеки банку є стабільність його фінансового й економічного розвитку відповідно до планів і завдань незалежно від зміни ситуації.

Аналітичну оцінку АТ КБ «Приватбанк» варто розпочати із аналізу ресурсної бази. Розглянемо структуру ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк» за даними табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього власного капіталу	66915	57939	85032	-8976	27093	86,6	146,8
Усього зобов'язань	334470	482719	595036	148249	112317	144,3	123,3
Усього	401385	540658	680068	139273	139410	134,7	125,8

Сукупна ресурсна база АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках має стабільну тенденцію до зростання, так у 2022 році вона зросла на 139273 млн. грн.,

а у 2023 році ще на 139410 млн. грн. у відсотковому співвідношенні це становило 134,7 % та 125,8 % у 2022 та 2023 роках відповідно.

Це безпосередньо пов'язане із коливанням власного капіталу та зобов'язань. Основну питому вагу становлять зобов'язання, у 2021 році – 334470 млн. грн., 2022 – 482719 млн. грн., 2023 – 595036 млн. грн. Їх частка коливається в межах 83 – 90 %. Структура ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках зображена на рис. 2.4.

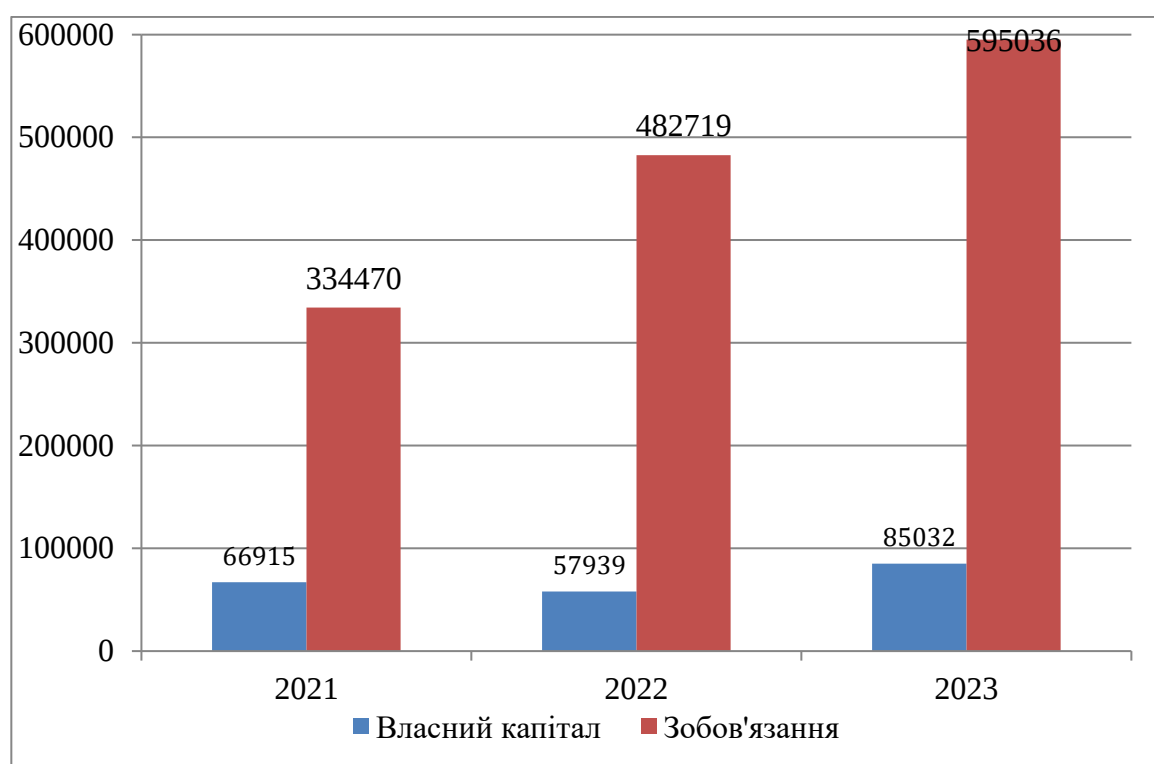

Рис. 2.4. Структура ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Виходячи з того, що ресурсна база – це банківські ресурси, які охоплюють власний капітал, залучені кошти та запозичені кошти, проведемо аналіз власного капіталу (таблиця 2.3).

Так за даними таблиці 2.3 можемо зробити висновок, що капітал АТ КБ «Приватбанк» мав нестабільну тенденцію, так у 2022 році він зменшився на 8976 млн. грн. і становив 57939 млн. грн. та у 2023 збільшився на 27093 млн. грн., та складав 85032 млн. грн. Це свідчить про те, що АТ КБ «Приватбанк» активно

вирішував проблеми з нарощенням капіталу, та низькою капіталізацією. Саме ріст капіталу банку забезпечує його стійкість, збільшує залучення коштів клієнтів, за рахунок підвищення їх довіри.

Таблиця 2.3

Аналіз власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Статутний капітал	206060	206060	206060	0	0	100	100
Емісійний дохід	23	23	23	0	0	100	100
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	0	0	100	100
Інші резерви	-4064	-15141	-1714	-11077	13427	372,6	11,3
Резерви та інші фонди банку	9696	11449	12959	1753	1510	118,1	113,2
Накопичений дефіцит	-156976	-156628	-144472	348	12156	99,8	92,2
Неконтрольована частка участі	2	2	2	0	0	100	100
Всього власного капіталу	66915	57939	85032	-8976	27093	86,6	146,8

Позитивним моментом є те, що відбувається зниження «накопиченого дефіциту» рис. 2.5.

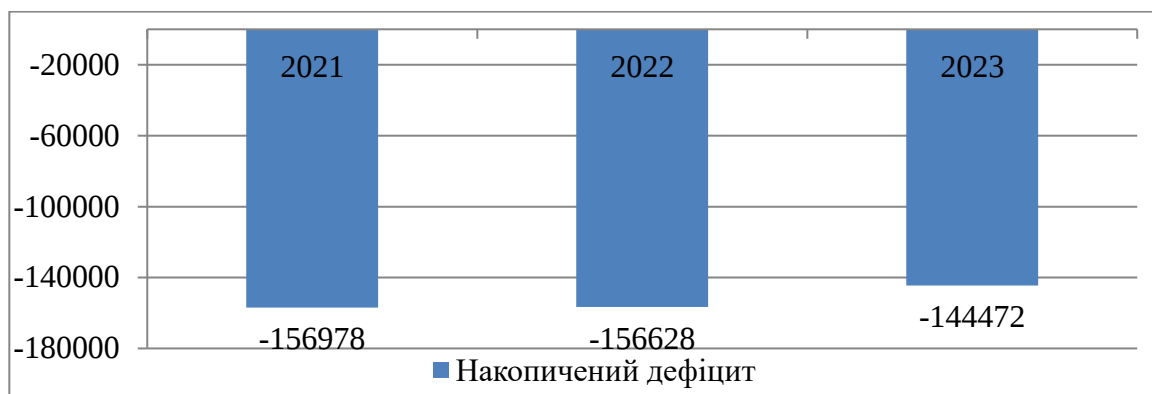

Рис. 2.5. Накопичений дефіцит АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Що стосується зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» їх відобразимо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Кошти банків	3	0	0	-3	0	0	-
Кошти клієнтів	325019	471863	555371	146844	83508	145,2	117,7
Поточні податкові зобов'язання	12	3	25791	-9	25788	25,0	85970 0
Відстрочені податкові зобов'язання	158	0	0	-158	0	0	-
Забезпечення	3651	5804	5438	2153	-366	159,0	93,7
Інші фінансові зобов'язання	3824	2647	3056	-1177	409	69,2	115,5
Інші нефінансові зобов'язання	1803	2274	2750	471	476	126,1	120,9
Інші залучені кошти	0	128	2630	128	2502,	-	2054,7
Всього зобов'язань	334470	482719	595036	148249	112317	144,3	123,3

Так, за даними таблиці 2.4 можемо зробити висновок, що зобов'язання АТ КБ «Приватбанк» мали стабільну тенденцію до зростання. Різке їх зростання

відбулося у 2022 році на 44,3%. У 2023 році вони зросли на 23,3%. Розглядаючи склад зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» за даними таблиці 2.4 можна відмітити, що переважну частку в загальній величині їх ресурсів займають кошти клієнтів.

При цьому, сума та частка цих коштів з року в рік зростає і, у 2022 році порівняно із 2021 роком зросли на 45,2%. Так, у 2021 році їх частка становила 97,2%, у 2022 році – 97,7%, у 2023 році – 93,3%. До коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» відносяться депозити фізичних та юридичних осіб, а також кошти державних організацій.

Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках проведемо у табл. 2.5. Розглядаючи склад коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» за даними табл. 2.5 можна відмітити, що в депозитних вкладеннях переважають вклади фізичних осіб, які за аналізований період мали стабільність до зростання. Так, в 2022 році відбулося їх зростання на 110982 млн. грн., або на 48,4 %, а в 2023 році – на 56180 млн. грн., або на 16,5%.

Вклади юридичних осіб за аналізований період те ж зростали. Так, в 2022 році відбулося їх зростання на 35497 млн. грн., або на 37,2 %, а в 2023 році – на 27092 млн. грн., або 20,7%.

Таблиця 2.5

Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Кошти клієнтів, всього	325019	471863	555371	146844	83508	145,2	117,7
1. Фізичні особи:	229350	340332	396512	110982	56180	148,4	116,5
Строкові депозити	88128	88584	76075	456	-12509	100,5	85,9
Поточні рахунки/ рахунки до запитання	141222	251748	320437	110526	68689	178,3	127,3
2. Юридичні особи:	95427	130924	158016	35497	27092	137,2	120,7

Строкові депозити	12455	14177	12677	1722	-1500	113,8	89,4
Поточні/ розрахункові рахунки	82972	116747	145339	33775	28592	140,7	124,5
3. Державні організації:	242	607	843	365	236	250,8	138,9
Поточні/ розрахункові рахунки	242	607	843	365	236	250,8	138,9

У структурі вкладів фізичних осіб основну частку у 2021 – 2023 роках займають поточні рахунки/рахунки до запитання: в 2021 році – 61,5%, в 2022 – 73,9%, в 2023 році – 80,8%. Що стосується вкладів юридичних осіб основну частку займають поточні/розрахункові рахунки: в 2021 році – 86,9%, в 2022 – 89,2%, в 2023 році – 91,9%. Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках відобразимо на рис. 2.6.

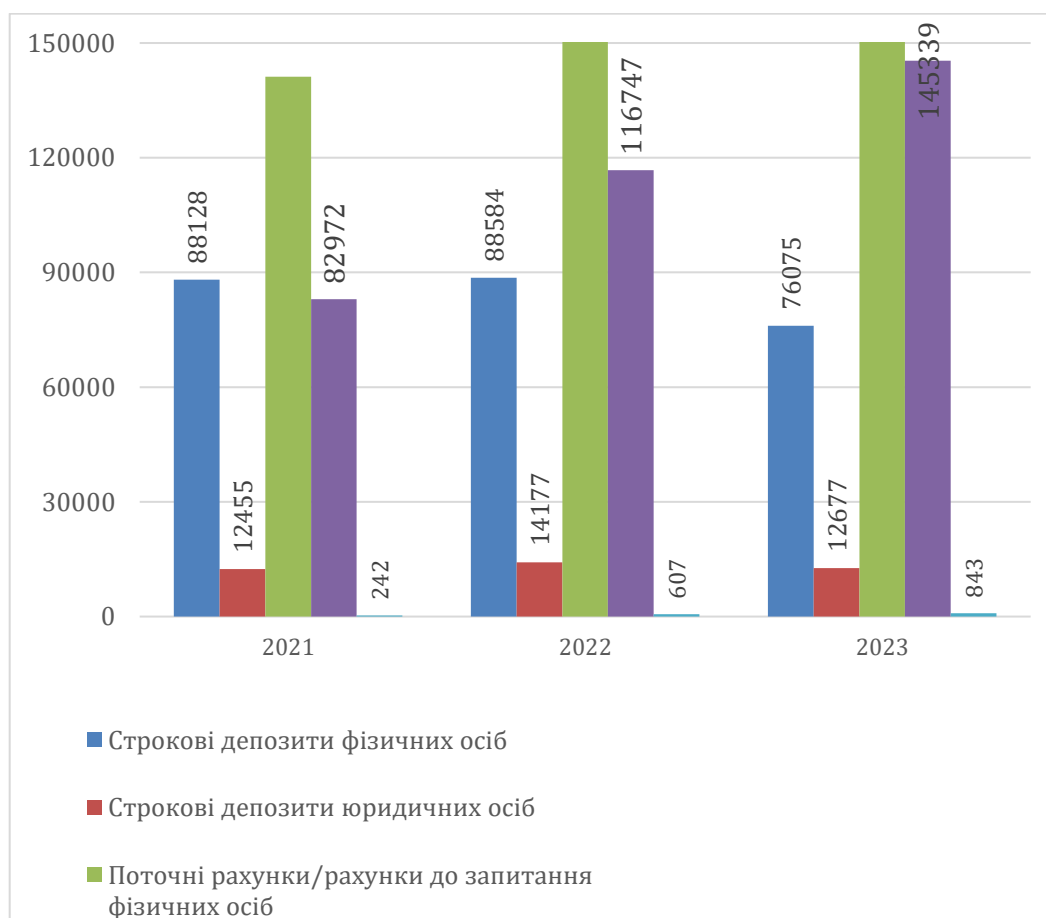

Рис. 2.6. Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Таблиця 2.6

Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» за галузями економіки
у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	4	6	8	9	10	11
Кошти клієнтів, всього	325019	471863	555371	146844	83508	145,2	117,7
Фізичні особи	229350	340332	396512	110982	56180	148,4	116,5
Сфера послуг	39053	50760	55946	11707	5186	130,0	110,2
Виробництво	22831	33196	41457	10365	8261	145,4	124,9
Торгівля	22219	30461	41792	8242	11331	137,1	137,2
Сільське господарство	4583	5685	5484	1102	-201	124,0	96,5
Транспорт та зв'язок	3218	5162	5933	1944	771	160,4	114,9
Машинобудування	1626	1663	2769	37	1106	102,3	166,5
Підприємства державної власності	242	607	843	365	236	250,8	138,9
Інше	1897	3997	4635	2100	638	210,7	116,0

Якщо розглядати кошти клієнтів за галузями економіки, які наведено у табл. 2.6. то можемо сказати таке : найбільшу частку становить сфера фізичних осіб, але хоча сума зростає, а частка коливається. Так, в 2021 році вона становила 70,5%, в 2022 році – 72,1%, в 2023 році – 71,4%. Що стосується сфери послуг, то у 2022 році відбулося зростання суми на 11707 млн. грн., а у 2023 році ще на 5186 млн. грн. Частка, яку займає сфера послуг коливається від 12,0% у 2021 році до 10,1% в 2023 році. Такі галузі економіки, як сільське господарство, транспорт та зв'язок,

машинобудування, підприємства державної власності мають частку меншу, ніж 1,5 %. Тому на рис. 2.7. відобразимо кошти клієнтів АТ КБ «Приватбанк» за основними галузями економіки у 2021 – 2023 роках.

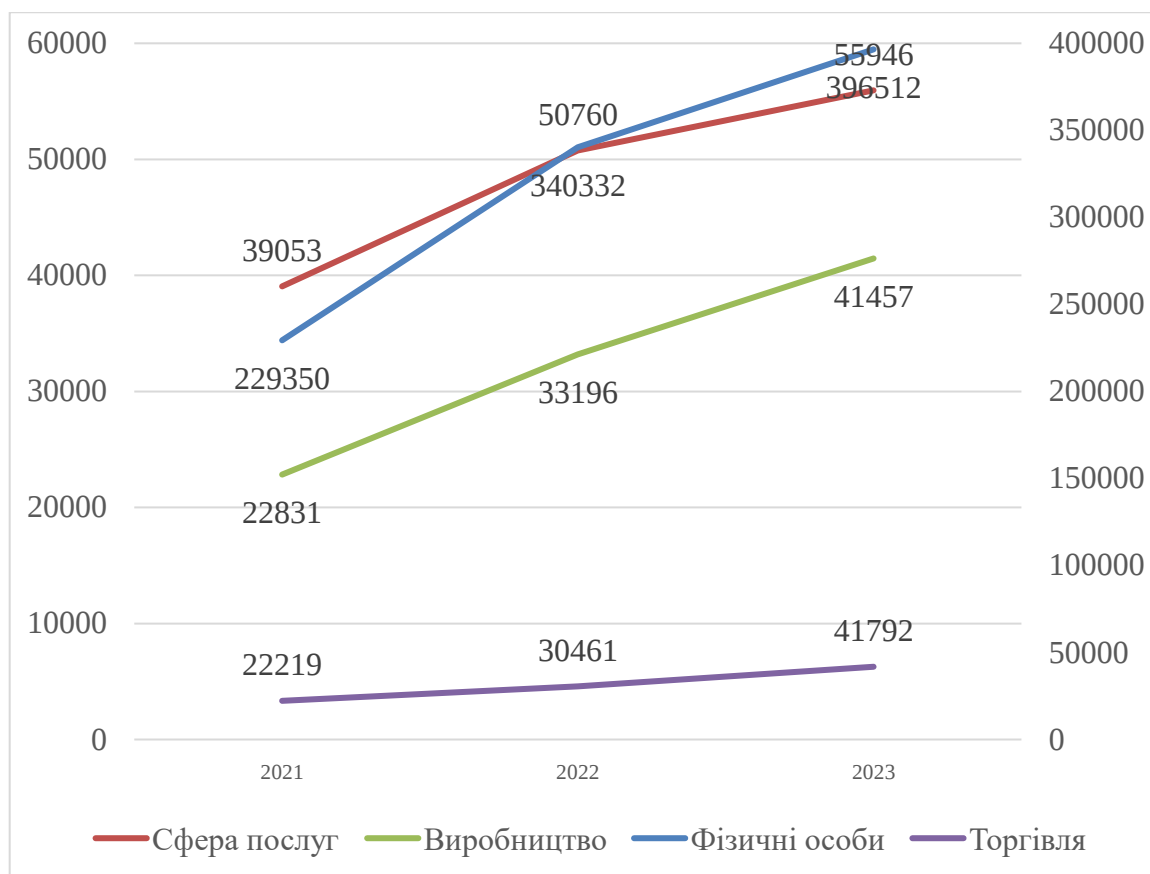

Рис. 2.7. Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк» за основними галузями економіки у 2021 – 2023 роках

Ресурсну базу можна аналізувати за сегментами. Операційні сегменти – це компоненти організації, які беруть участь у маркетинговій діяльності, від якої організація може отримувати дохід або нести витрати, результати яких періодично аналізуються особою, яка відповідає за прийняття операційних рішень. Вона є окремою особою або групою людей, які розподіляють ресурси та оцінюють діяльність компанії.

Не менш важливою статтею в розділі «Зобов'язання» є «Інші фінансові

зобов'язання», які склалися з таких компонентів (табл. 2.7). Так, з табл. 2.7 видно, інші фінансові зобов'язання не мають стійкої динаміки. У 2022 році вони зменшилися на 1 177 млн. грн. (або 30,8%), а в 2023 році навпаки зросли на 409 млн. грн. (на 15,5%). На це зростання вплинуло різке збільшення «коштів у розрахунках» у 2023 році на 3806,3%. Що стосується кредиторської заборгованості, то вона має стабільність до зменшення. Зменшується в 2022 році на 124 млн. грн., а в 2023 році на 41 млн. грн.

Таблиця 2.7

Аналіз інших фінансових зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
1	2	4	6	8	9	10	11
Інші фінансові зобов'язання, всього	3824	2647	3056	-1177	409	69,2	115,5
Зобов'язання орендаря лізингу	1593	1434	1248	-159	-186	90,0	87,0
Кошти у розрахунках	1057	16	609	-1041	593	1,5	3806,3
Кредиторська заборгованість	566	442	401	-124	-41	78,1	90,7
Інше	608	755	798	147	43	124,2	105,7

На рис. 2.8 відобразимо аналіз інших фінансових зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках.

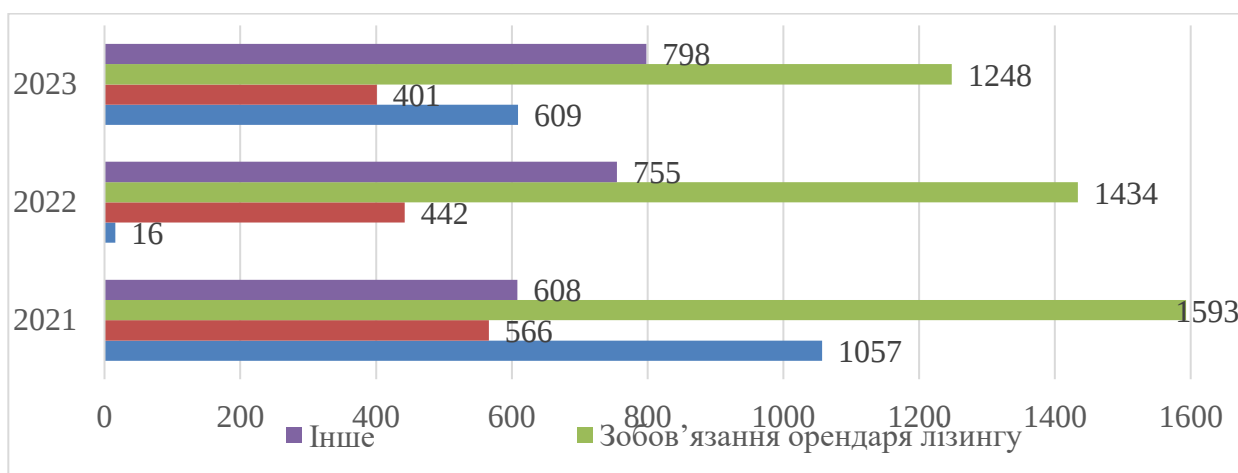

Рис. 2.8. Аналіз інших фінансових зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Не менш важливою статтею в розділі «Зобов'язання» є «Інші нефінансові зобов'язання», які склалися з таких компонентів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз інших нефінансових зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Інші нефінансові зобов'язання, всього	1803	2274	2750	471	476	126,1	120,9
Кошти до сплати до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	513	744	889	231	145	145,0	119,5
Нараховані витрати щодо оплати відпусток	510	579	713	69	134	113,5	123,1
Зобов'язання з виплати преміальних	432	684	687	252	3	158,3	100,4
Нарахована заробітна плата та преміальні	6	7	2	1	-5	116,7	28,6
Податки до сплати, крім податку на прибуток	220	127	289	-93	162	57,7	227,6
Інше	122	133	170	11	37	109,0	127,8

Як видно із табл. 2.8 інші нефінансові зобов'язання в цілому мають стабільність до зростання. Зростання у 2022 році на 471 млн. грн. (26,1%), а в 2023 році знову зростання на 476 млн. грн. (20,9%). Таке становище скалося у зв'язку із тим, що 90 % складових цієї статті мали тенденцію до зростання. Динаміку інших нефінансових зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках покажемо на рис. 2.9.

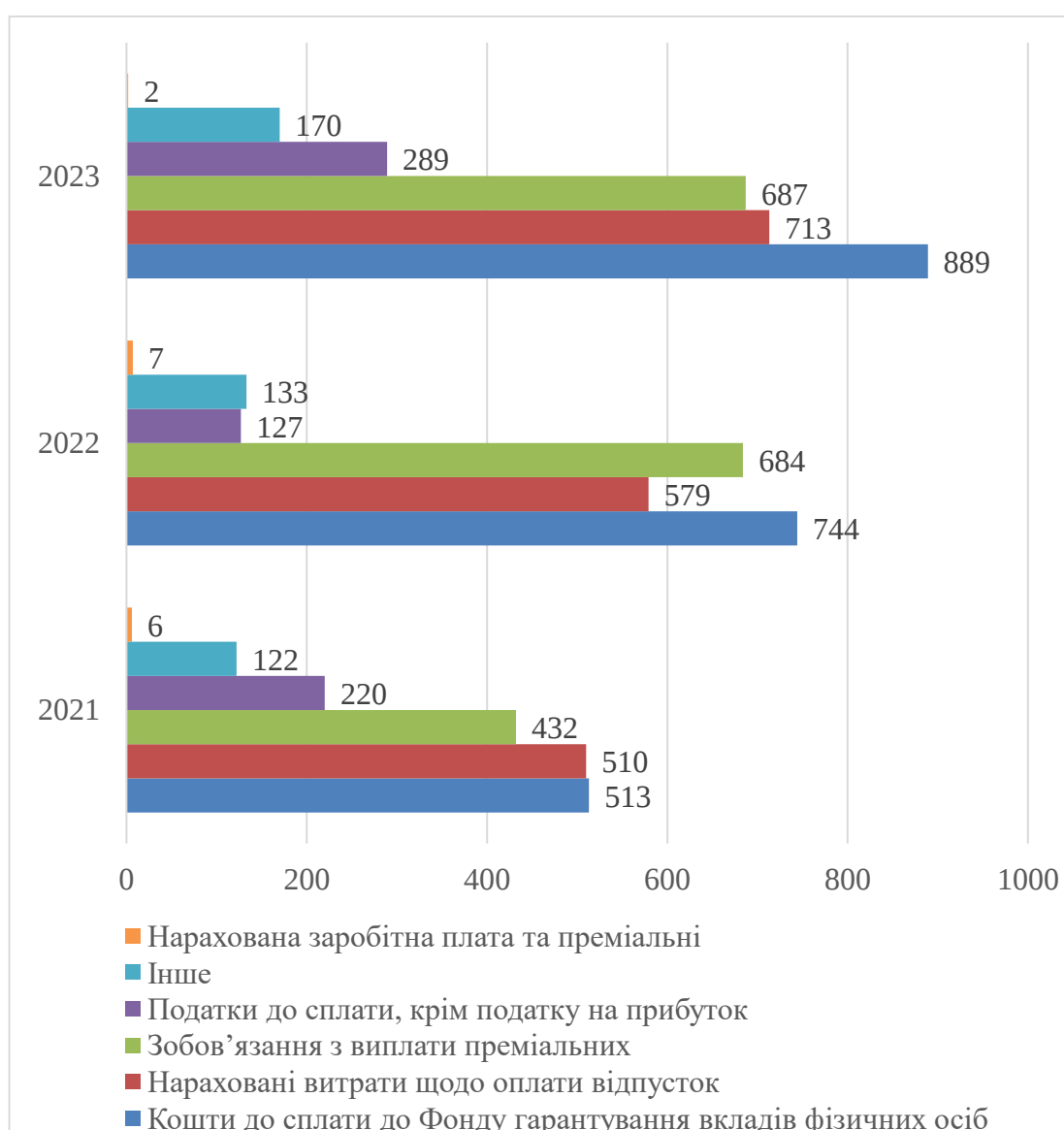

Рис. 2.9. Аналіз інших нефінансових зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

2.3. Оцінка стану фінансової безпеки банку

Для вдосконалення оцінки фінансової безпеки банку ми будемо обирати потрібну нам площину індикаторів, коефіцієнтів та показників для проведення оцінки фінансової безпеки банків України та окремо на матеріалах АТ КБ «Приватбанку», який був заснований в 1992 році, а вже сьогодні є одним із найрозвинутіших банків та лідером банківського рейтингу. У 2016 році Приватбанк пройшов націоналізацію та єдиним акціонером банку стала держава в особі Кабінету Міністрів України. Він є найбільшим емітентом платіжних карток в Україні і володіє власною системою грошових переказів «PrivatMoney» та найбільшим інтернет банкінгом «Приват24». Також він є найкращим роботодавцем серед банківських установ.

Отже, використовуючи індикатори фінансової безпеки, здійснимо аналіз економічних нормативів АТ КБ «ПриватБанк», який представимо у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз економічних нормативів АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Н1, т. грн.	40842924	54523488	64843346	13680564	10319858	133,5	118,9
Н2	18,33	23,78	21,75	5,5	-2,0	129,7	91,5
Н3	9,17	11,9	10,88	2,7	-1,0	129,8	91,4
Н6	93,76	-	-	-	-	-	-
Н7	8,01	6,37	5,47	-1,6	-0,9	79,5	85,9
Н8	0	0	0	0,0	0,0	-	-
Н9	0,08	0	0	-0,1	0,0	0,0	-
Н11	0,01	0	0	0,0	0,0	0,0	-
Н12	0,02	0	0	0,0	0,0	0,0	-

Отже, регулятивний капітал (Н1) один із найважливіших показників діяльності банків, слід відмітити, що у АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках він постійно зростає і становить більше, ніж 200 млн. грн. Тобто, можна зробити висновок, що цей норматив відповідає нормативам НБУ. На рис. 2.10. покажемо динаміку регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках.

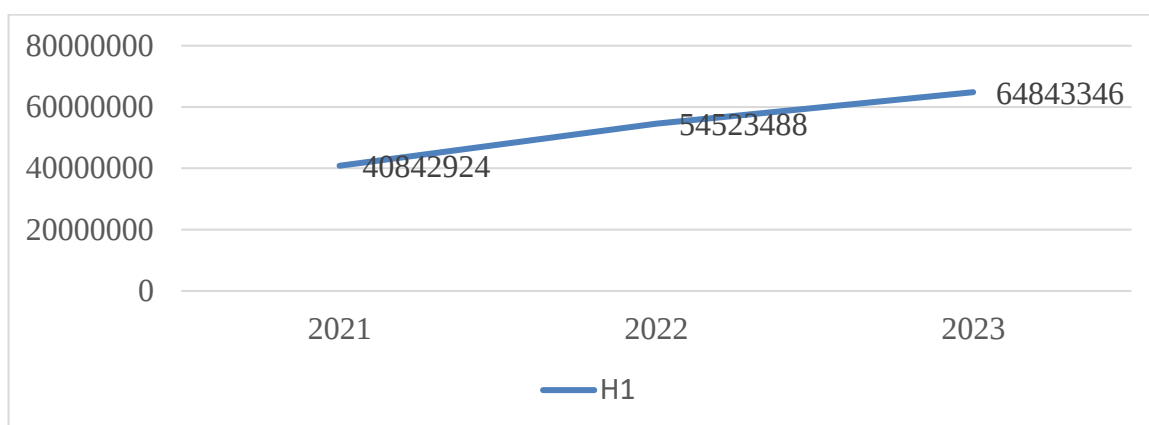

Рис. 2.10. Динаміка регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки

Для наочності на рис. 2.11 покажемо аналіз економічних нормативів діяльності АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), складає відповідно 18,33% у 2021 році, 23,78% у 2022 році та 21,75% у 2023 році. Хоча норматив в 2023 році має тенденцію до зменшення, але знаходиться в межах нормативного значення.

У АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках норматив достатності основного капіталу (Н3) має нестабільну ситуацію, і коливається, то в сторону зростання на 2,7 (на 29,8%), то зменшення на 1,0 (на 8,6%). За аналізований період знаходиться в межах нормативного значення.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) від березня 2022 року не розраховується, у зв'язку із тим, що НБУ скасував цей норматив, так як завершився перехідний період запровадження нового коефіцієнту NSFR.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) має тенденцію до зменшення, і відповідає нормативам НБУ.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8), норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та норматив загальної суми інвестування (Н12) у АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках прямували до 0. Це означає, що це є добрим знаком, бо вони не перевищують нормативні значення. Тобто, можна зробити такий висновок, що нормативи АТ КБ «Приватбанк» відповідають нормативам НБУ.

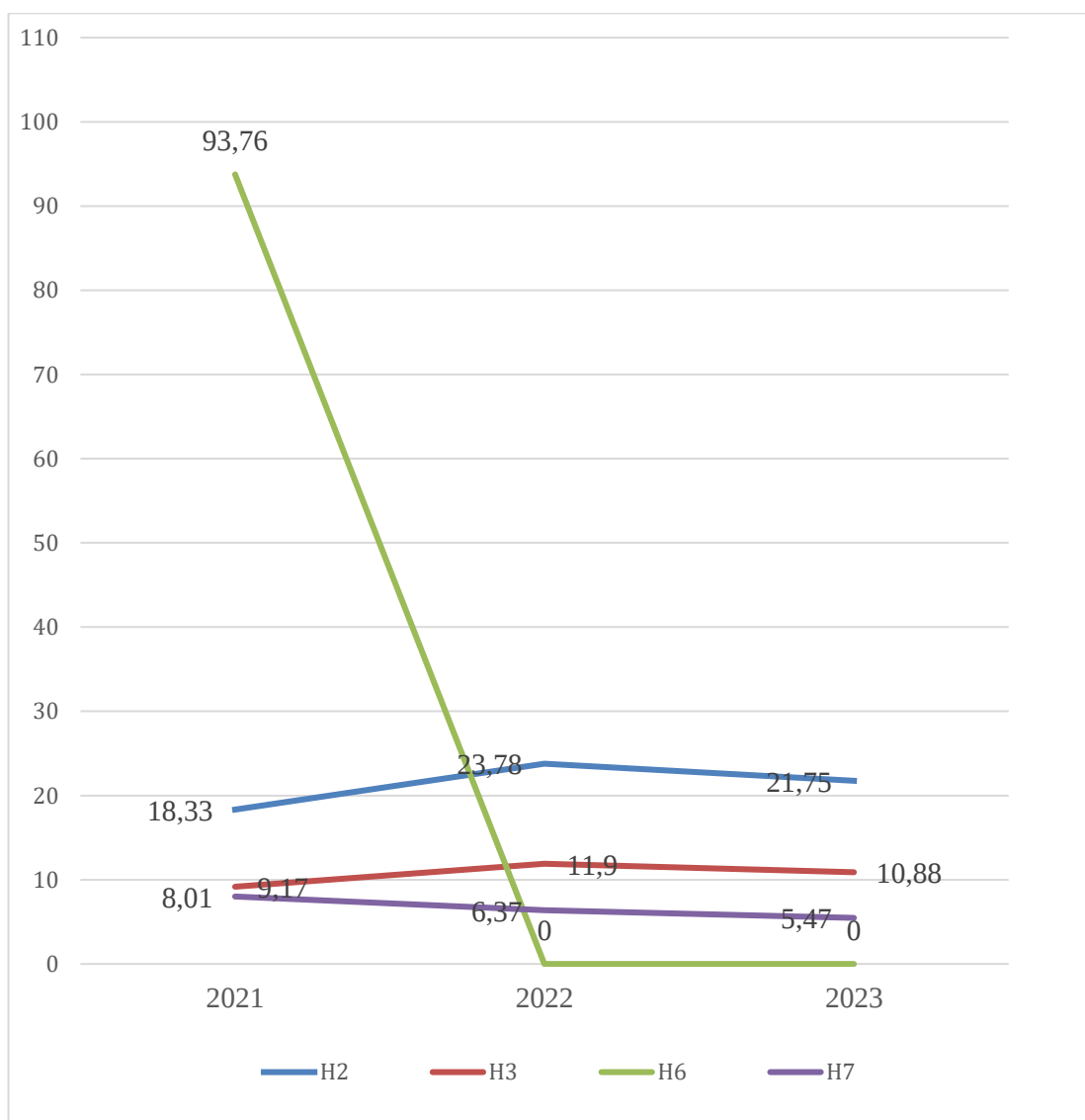

Рис. 2.11. Аналіз деяких економічних нормативів діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки

Запорукою забезпечення стійкості фінансової установи є не лише достатність капіталу, а й достатність ліквідності. Запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) відбулося відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС та Планів НБУ щодо імплементації законодавства ЄС. За Постановою правління НБУ від 12.08.2005 року, № 290 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України та встановлення лімітів відкритої валютної позиції банку» банки розраховують: ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13-1) та ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Л13-2) (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз ліквідності та відкритої валютної позиції АТ КБ «Приватбанк»
за 2021 – 2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Л13-1	86,46	92,58	88,75	6,12	-3,83	107,1	95,9
Л13-2	1,18	1,31	0,69	0,13	-0,62	111,0	52,7
LCR_{BB}	258,84	311,01	462,83	52,17	151,73	120,2	148,8
LCR_{IB}	206,36	260,12	266,08	53,76	5,96	126,1	102,3
NSFR	156,36	182,24	185,21	25,88	2,97	116,5	101,6

Аналізуючи табл. 2.10 можна сказати, що загальна довга відкрита валютна позиція Л13-1 зменшується у 2023 році і це є позитивним для діяльності банку. Нормативне значення загальної довгої відкритої валютної позиції Л13-1 повинно бути не більше 30 %, тому банку необхідно прагнути до даного значення. Що стосується загальної короткої відкритої валютної позиції Л13-2, то її нормативне значення повинне бути не більше 5 %. Цей показник АТ КБ «Приватбанк» протягом 2021 – 2023 років коливається, але знаходиться в межах нормативного

значення. Показники ліквідності є достатньо високими протягом 2021 – 2023 років, і тому це є позитивним моментом у його діяльності (рис. 2.12.).

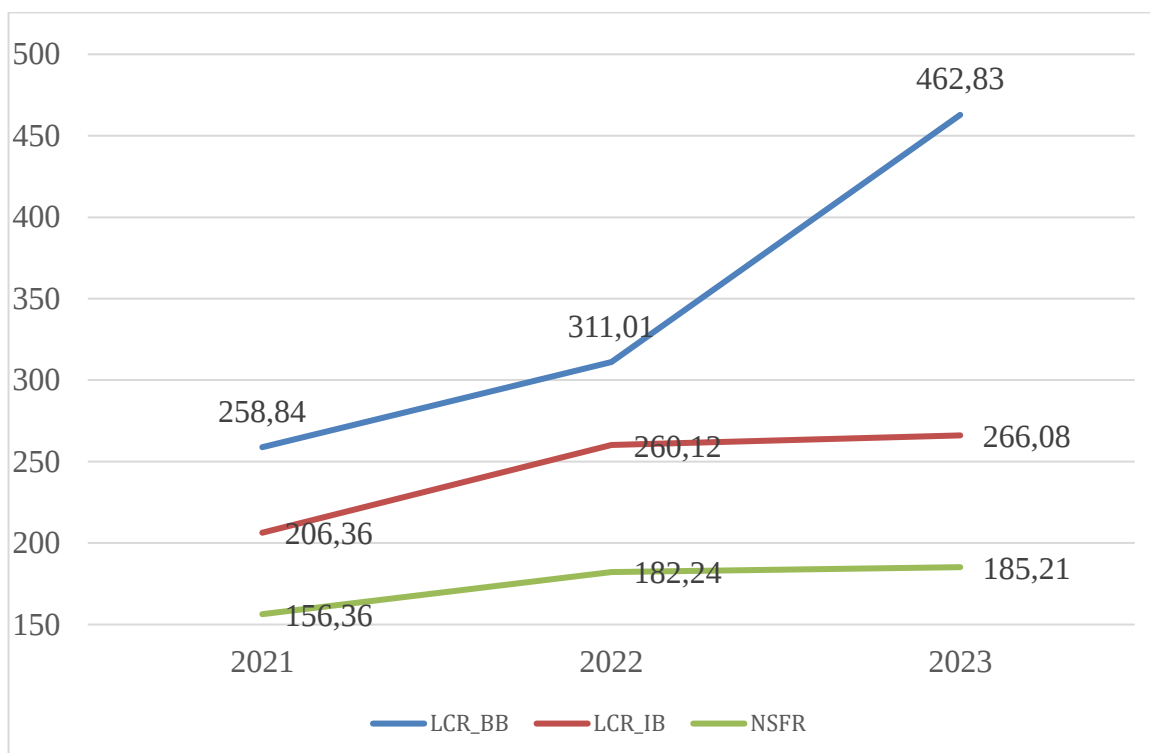

Рис. 2.12. Аналіз коефіцієнта покриття ліквідністю АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки

Однією з проблем при виборі методології рейтингу банку, яку всі зацікавлені сторони можуть використовувати на практиці, є відсутність інформації, яка кваліфікується як банківська конфіденційність, і складність або закритість алгоритму, який використовується для розрахунку показників.

Тому вибір методології має базуватися на наявності звітних даних, чіткості та відкритості методології та обмеженій кількості спостережуваних показників. З огляду на це для оцінки надійності банківської системи в Україні за окремими банківськими групами було обрано найпопулярнішу методику В. Кромонава, що складається з трьох етапів. Шість критеріїв надійності, що використовуються в розрахунку, включають наступні коефіцієнти:

1) Загальний коефіцієнт надійності (k_1) – відношення капіталу банку та його оборотних активів.

2) Коефіцієнт миттєвої ліквідності (k_2) – відношення ліквідних активів банку до його зобов'язань до вимоги, що свідчить про те, що банк є ліквідним.

3) Крос-коефіцієнт (k_3) – відношення загальних доходів банку до оборотних активів, що свідчить про покриття заборгованості банку.

4) Норматив загальної ліквідності (k_4) – відношення ліквідних активів та захищеного капіталу банку до загальних зобов'язань.

5) Коефіцієнт адекватності капіталу (k_5) – це відношення нерозподіленого капіталу до власного капіталу та вказує на розмір власного капіталу банку.

6) Коефіцієнт достатності капіталу (k_6) – це відношення власного капіталу вкладника до внеску засновника.

Кожен коефіцієнт розраховується окремо і зводиться до загальної формули надійності банку:

$$N = 45k_1 + 20k_2 + 10k_3/3 + 15k_4 + 5k_5 + 5k_6/3 \quad (2.1)$$

Для розрахунку комплексного рейтингу надійності здійснено визначення коефіцієнтів. Для АТ КБ «Приватбанк» коефіцієнти систематизовано в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка параметричних коефіцієнтів для АТ КБ «Приватбанк»
за 2021 – 2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	абсолютне		відносне, %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальний (генеральний) коефіцієнт надійності (k_1)	0,17	0,11	0,2	-0,06	0,09	64,6	181,8
Норматив миттєвої ліквідності (k_2)	2,01	0,93	0,6	-1,08	-0,33	46,1	64,5
Крос-коефіцієнт (k_3)	0,83	0,89	0,3	0,06	-0,59	107,1	33,7

Норматив загальної ліквідності (k4)	0,1	0,22	0,5	0,12	0,28	234,2	227,3
Коефіцієнт адекватності капіталу (k5)	0,09	0,09	0,15	0	0,06	100	166,7
Коефіцієнт адекватності капіталу (k6)	0,32	0,28	0,4	-0,04	0,12	86,9	142,8
Інтегральний показник фінансової безпеки	52,96	30,68	35,0	-22,28	4,32	57,9	114,1

На рис. 2.13 відображено динаміку коефіцієнтів АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки, можна зауважити, що більшість показників не мають стабільності чи тенденцій.

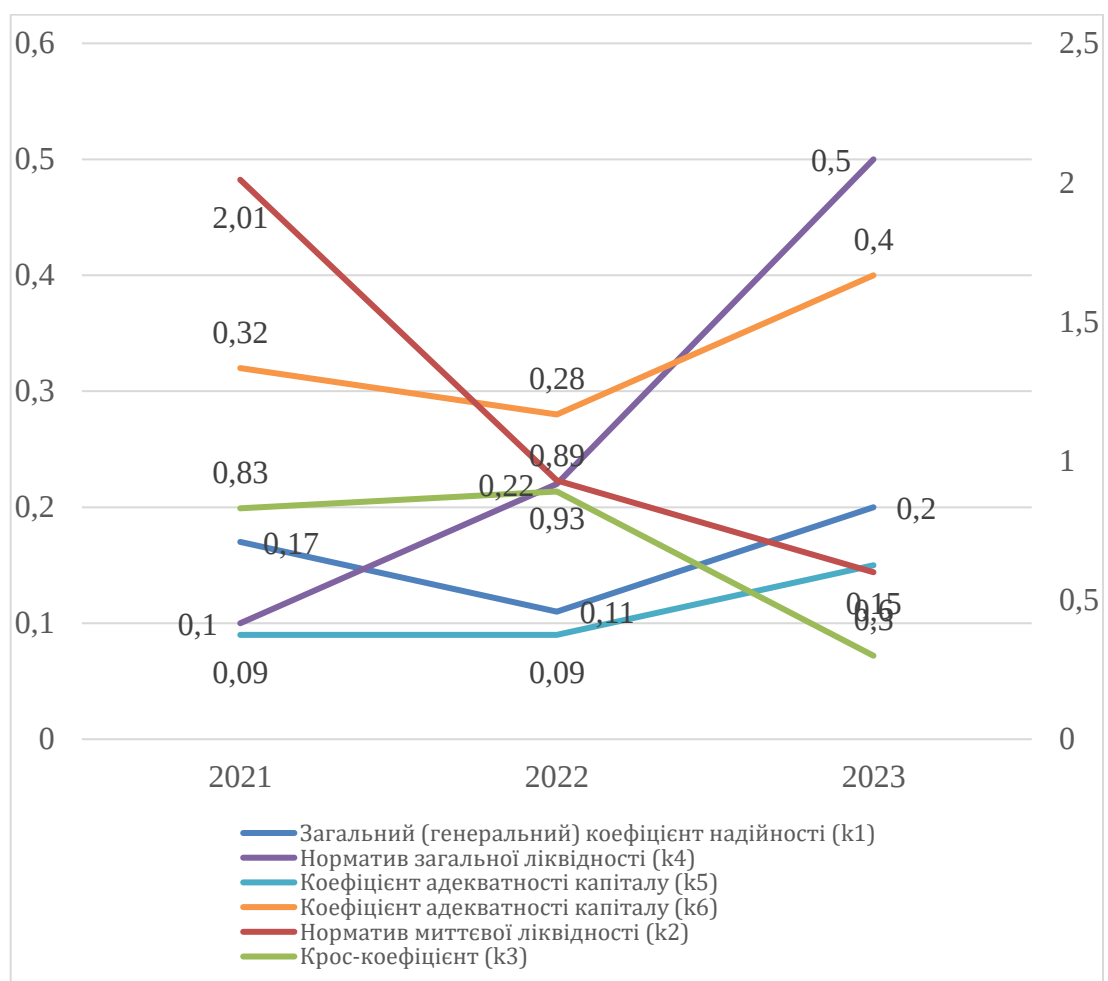

Рис. 2.13. Динаміка показників інтегральної оцінки фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки

На рис. 2.14 буде відображений інтегральний показник безпеки діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021 – 2023 роки.

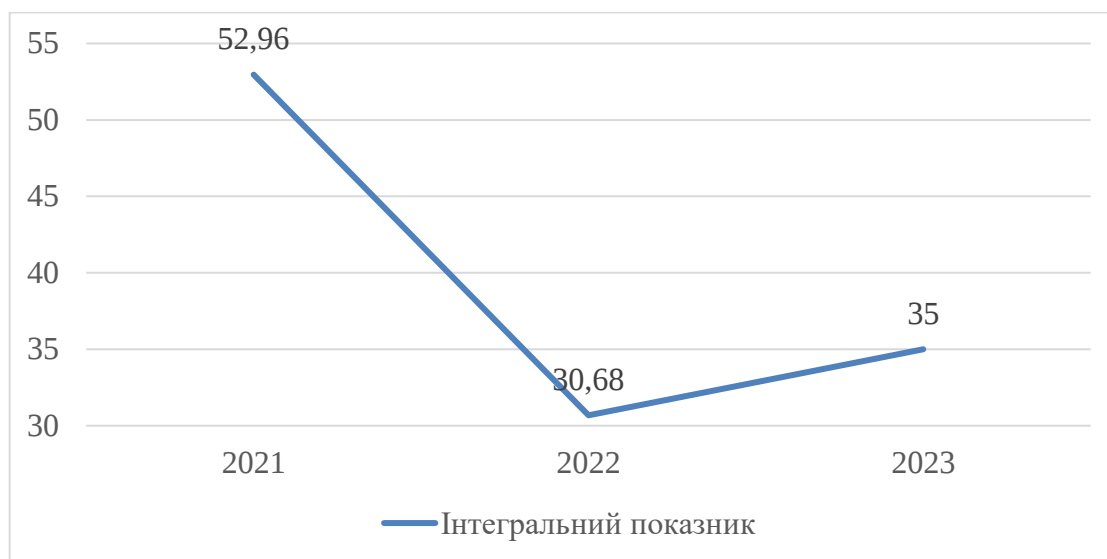

Рис. 2.14. Динаміка інтегрального показника безпеки АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки

На рис. 2.14 можна спостерігати динаміку інтегрального індексу АТ КБ «Приватбанк» за 2021 – 2023 роки. Отримані рейтинги надійності є недостатньо високими, щоб дозволити йому забезпечити міцну ринкову позицію в короткостроковій перспективі. Низькі значення коефіцієнтів свідчать про необхідність оптимізації активів і пасивів банку. Рейтингова оцінка «ідеального банку» повинна задовольняє основним критеріям надійності та мати такі коефіцієнти: $k_1 = 1$; $k_2 = 1$; $k_3 = 3$; $k_4 = 1$; $k_5 = 1$; $k_6 = 3$.

За шкалою оцінки підсумкового рейтингу надійності виглядає наступним чином: 2021 році рейтинг 3 – посередній, у 2022 та 2023 роках рейтинг 4 – маргінальний. Отже, протягом аналізованого періоду на АТ КБ «Приватбанк» значення інтегрального показника безпеки носить нестабільний характер. Так, у 2022 році він зменшується на 22,38, а у 2023 році дещо підвищується.

Враховуючи дану ситуацію, проведемо оцінку ймовірності настання банкрутства АТ КБ «Приватбанк» на основі факторних моделей зарубіжних та

вітчизняних фахівців в області антикризового управління. Ці моделі із розрахованим Z-індексом та в його базисній динаміці відображені в табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Оцінка ймовірності банкрутства за допомогою зарубіжних та вітчизняних моделей для АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках

Показники	Код	Роки		
		2021	2022	2023
1	2	3	4	5
1. Модель Таффлера-Тішоу				
Прибуток до оподаткування до суми поточних зобов'язань	X1	0,10598	0,0736	0,13122
Сума поточних активів до загальної суми зобов'язань	X2	0,2653	0,55581	0,63615
Сума поточних зобов'язань до загальної суми активів	X3	0,82449	0,87275	0,81664
Обсяг продажів до загальної величини активів	X4	0,19056	0,17985	0,18596
Рахунок Таффлера-Тішоу $Z = 0,53X1 + 0,13X2 - 0,18X3 + 0,16X4$		0,27	0,29	0,32
Вірогідність банкрутства	Z	ситуація невизначена	ситуація невизначена	низька
якщо $Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька; якщо $0,2 < Z < 0,3$ – ситуація невизначена; якщо $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства висока				
2. Модель Терещенка				
Cash-flow до зобов'язань	X1	0,15968	0,19966	0,25592
Валюта балансу до зобов'язань	X2	1,21285	1,12	1,1429
Чистий прибуток до валюти балансу	X3	0,08738	0,05595	0,05566
Чистий прибуток до виручки від реалізації	X4	0,45856	0,31112	0,29933
Виробничі запаси до виручки від реалізації	X5	0,00508	0,01431	0,01238
Виручка від реалізації до валюти балансу	X6	0,19056	0,17985	0,18596
Рахунок Терещенка $Z = 0,261X1 + 1,272X2 + 0,13X3 + 0,486X4 + 0,639X5 + 0,221X6 - 1,433$		3,52	2,52	2,55
Вірогідність банкрутства	Z	Низька	Низька	Низька
якщо $Z > 0,43$ – ймовірність банкрутства низька; якщо $Z < -0,65$ – ймовірність банкрутства висока				

Провівши діагностику кризового розвитку АТ КБ «Приватбанк» у 2021 – 2023 роках на основі двох моделей, ми виявили, банкрутство АТ КБ «Приватбанк» не загрожує, тобто у банку непогані довгострокові перспективи.

РОЗДІЛ 3

ЗАХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ АТ КБ ПРИВАТБАНК

3.1. Обґрунтування пріоритетних напрямів забезпечення фінансово-економічної безпеки банку.

Для фінансових установ формування системи безпеки є найважливішим процесом. У сучасному стані банківської діяльності для підтримки довгострокової конкурентної переваги важливим фактором є формування ефективних фінансово-економічних стратегій, які є основними складовими безпеки банківських установ. Побудова стратегії цієї банківської установи базується на стратегічному плануванні. Основними елементами моделі є: управління наявним потенціалом, ключовими факторами успіху банківської системи та сучасними концепціями банківського менеджменту.

Згідно з дослідженнями, наведеними у роботі [20], лише деякі банківські установи мають надійні стратегії фінансової та економічної безпеки банківських установ, що вимагає всебічного врахування сучасних концепцій управління для всебічного управління наявним потенціалом.

Велика різноманітність загроз, які охоплюють усі сфери банківської діяльності, вимагає комплексного підходу до їх аналізу та систематичної розробки профілактичних заходів. У цьому випадку актуальною є реалізація принципів Базеля II, які ґрунтуються як на зовнішньому нагляді, так і на контролі за банківською діяльністю та на стимулах банків розвивати внутрішні системи індикаторів, що дасть їм змогу краще забезпечувати безпеку банку.

Як зазначається у роботі [36, с.53], «безпека банку – це стан стійкої життєдіяльності, за якої забезпечується реалізація основних інтересів і пріоритетних цілей банку, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів» [36, с. 42].

Як і інші суб'єкти господарювання, банки мають функціонувати в умовах невизначеності, непередбачуваності, загроз та небезпек. Крім того, політичні та соціально-економічні умови в країні нестабільні, банківське законодавство є неповним, соціальні переконання, шахрайство, корупція та інші фактори також впливатимуть на розвиток банківської діяльності.

Для подолання цих факторів необхідно розробити ефективні фінансові та економічні стратегії для забезпечення безпеки банків. Таким чином, фінансово-економічна стратегія забезпечення банківської безпеки – це низка чітких стратегічних та тактичних планів досягнення максимальної платоспроможності та стабільності комерційних банків, їх ліквідності, ефективної структури капіталу та найвигіднішого на пряму інвестування з метою запобігання фінансовим загрозам. Метою цієї стратегії є підвищення норми прибутку, обороту капіталу та розширення його позицій на ринку банківських послуг. Стратегія фінансово-економічної безпеки банків має формуватися згідно з економічними нормативами Національного банку, має узгоджуватися із загальноекономічною стратегією і розроблятися на основі чинної нормативно-законодавчої бази (рис. 3.1) [20, с. 405-406].

З метою обмеження негативного впливу загроз на стан безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК мають бути реалізовані такі стратегічні заходи [20]:

- реалізація оптимальної цінової політики, участь банку в регіональних економічних проектах;
- зниження собівартості банківських послуг;
- підвищення ефективності роботи банку;
- конкурентний аналіз контрагентів, зокрема уникнення джерел фінансування, поведінка яких є непередбачуваною, розміщення коррахунків у авторитетних, надійних фінансових установах;
- введення представників банку до керівних колегіальних органів великих підприємств позичальників;
- робота над підвищенням довіри до банку, його рекламі, посиленню

- публічності фінансового стану банку;
- усунення залежності від «політичних» капіталів, жорстке дотримання вимог законодавства у банківській сфері;
- реалізація відповідної кадрової політики, у тому числі у сфері оплати праці та соціального захисту персоналу.

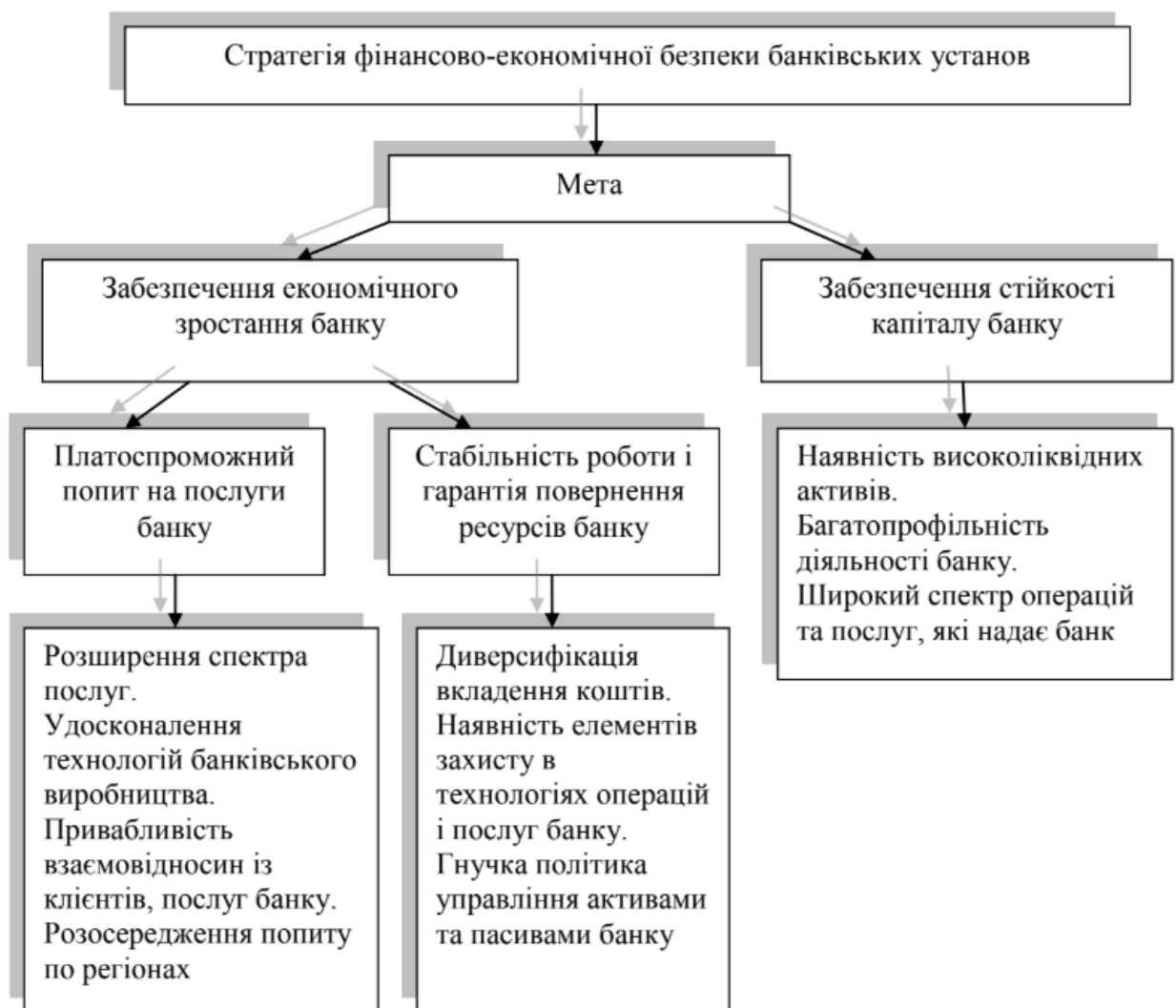

Рис.3.1 Стратегічне забезпечення фінансово-економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК [20]

Сьогодні банки вимагають створення ефективної системи банківської фінансово-економічної безпеки, щоб банк не втратив ліквідність та

платоспроможність, а також протистояти різним загрозам та самостійно усувати наслідки її дії. У той же час ця система захищає фінанси банку, матеріальні активи та інформацію.

Дослідження свідчать, що 80 % банківських коштів АТ КБ ПРИВАТБАНК використовується для обороту банківського бізнесу, а решта використовується для задоволення інших потреб банку. У цьому випадку можна стверджувати, що першочерговим фактором забезпечення економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК повинен бути захист матеріальних активів, банківських операцій та інформації [20, с. 206].

З метою удосконалення стійкості банківської системи АТ КБ ПРИВАТБАНК «необхідно дотримуватися певних стратегічних орієнтирів:

- зміни концепції регулювання руху капіталів у напрямі зняття обмежень на приплив капіталу й посилення контролю за його відпливом за тіньовими схемами;
- розширення ресурсних можливостей банківської системи та інструментів підтримки економічного зростання;
- активізації політики рефінансування, розгляду можливості зменшення норм обов'язкового резервування, збільшення лімітів НБУ;
- надання субординованих кредитів для підтримки вітчизняних банків;
- посилення контролю за спекулятивними угодами на міжбанківському валютному і ресурсному ринках;
- посилення спроможності фінансового сектора до ринкової «стерилізації» частини надлишкової грошової маси;
- розроблення механізмів заміщення зовнішніх ресурсів у вигляді облігаційних позик, синдигованих кредитів і потоків спекулятивного капіталу внутрішніми ресурсами шляхом підвищення ролі у структурі грошової пропозиції каналу рефінансування, розміщення бюджетних коштів у банківській системі та залучення коштів населення».

Виходячи з усього вищесказаного, слід зазначити, що створення стратегічної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки банків, особливо з точки зору її складності, повинно забезпечити найбільш ефективний захист основних ресурсів банку та створити стабільність та очікуваний розвиток банківської галузі.

До основних напрямків державних заходів щодо підвищення фінансово-економічної безпеки банківського сектору можна віднести:

- посилення нагляду за якістю, ліквідністю та ризиками фінансових установ;
- підвищення прозорості функціонування фінансових установ;
- підвищення оперативності реагування на ризики органів регулювання і нагляду;
- використання нових механізмів грошового нагляду та діяльності національного банку.

На основі проведених досліджень можна зробити висновок, що фінансово-економічна безпека АТ КБ ПРИВАТБАНК є комплексною категорією у системі забезпечення економічної безпеки банку, надійність і ефективність функціонування якої оцінюється за критеріями своєчасного виявлення загроз фінансам банку, його інформації та матеріальним цінностям.

Найважливішим критерієм оцінки розвитку стратегії фінансово- економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК є стабільність його економічного розвитку відповідно до його стратегічних завдань та орієнтирів розвитку.

На основі представлених досліджень було встановлено, що одним з напрямів стратегічного забезпечення фінансово-економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК є стабільність роботи та гарантія повернення ресурсів банку. У даному напрямі вважаємо, що наявність елементів захисту в інформаційних технологіях є найпріоритетнішим завданням для банку. Відповідно для АТ КБ ПРИВАТБАНК важливим завданням є розробка належної політики інформаційної безпеки.

Перш за все зазначимо, що політика інформаційної безпеки банку – сукупність правових і морально-етичних норм, правил, адміністративних, організаційних заходів і технічних, програмних і криптографічних засобів,

направлених на захист інформаційної інфраструктури банку від випадкового і навмисного втручання в процес її функціонування. Політика формується на основі характеристики об'єкта застосування; аналізу поточного стану захищеності інформаційної інфраструктури банку; обліку можливих негативних факторів впливу та ймовірності їх реалізації; створення методології ухвалення управлінських рішень щодо забезпечення інформаційної безпеки з врахуванням вимог, що містяться в законах і нормативних актах держави, міжнародних, національних та промислових стандартах у галузі інформаційної безпеки, нормативних документах державного і відомчого характеру.

Розрізняють дві системи оцінки поточної ситуації у сфері інформаційної безпеки у банківських установах:

- «дослідження знизу догори» (прямий);
- «дослідження зверху вниз» (зворотній).

Метод «знизу догори» досить простий, потребує набагато менших капітальних вкладень, але й має менші можливості. Він базується на відомій схемі: «Ви – зловмисник. Ваші дії?» Тобто служба інформаційної безпеки банку, ґрунтуючись на даних про всі відомі види атак, намагається застосувати їх на практиці з метою перевірки, чи можлива така атака з боку реального зловмисника.

Метод «зверху вниз» є, детальним аналізом усієї наявної схеми зберігання та обробки інформації. Першим етапом цього методу є визначення, які інформаційні об'єкти і потоки необхідно захищати. Далі вивчають поточний стан системи інформаційної безпеки з метою визначення того, що з класичних методик захисту інформації вже реалізоване, в якому обсязі та на якому рівні.

На третьому етапі розробляється класифікація всіх інформаційних об'єктів на класи відповідно до їх конфіденційності, вимог до доступності та цілісності.

На четвертому етапі з'ясовують, наскільки серйозний збиток може завдати банку розкриття або інша атака на кожний конкретний інформаційний об'єкт. Цей етап носить назву «розрахунок ризиків». У першому наближенні ризиком є добуток

«можливого збитку від атаки» на «ймовірність такої атаки». Є безліч схем обчислення ризиків.

Залежно від стану інформаційної безпеки в банку виділимо чотири основні типи політики інформаційної безпеки банку:

1. Програмна політика безпеки використовуються при оцінці стану інформаційної небезпеки в банку і розробляється з метою визначення напрямів реструктуризації основних компонентів забезпечення інформаційної безпеки і їх реалізації. Програмна політика безпеки банку визначає множину стратегічних напрямків забезпечення інформаційної безпеки, види і обсяг ресурсів, які виділяються для реалізації політики;

2. Формування проблемно-орієнтованої політики інформаційної безпеки банку здійснюють у випадку інформаційної загрози в банку. Об'єктом застосування проблемно-орієнтованої політики безпеки є окрема проблема або задача в області забезпечення безпеки інформації в фінансово-кредитній організації. Необхідність розробки проблемно-орієнтованої політики безпеки часто вимагає у відповідь як появу і використання в організації нових технологій, так і виникнення нових загроз та слабкостей. Частіше за все проблемно-орієнтована політика безпеки уточнює, конкретизує положення програмної політики безпеки чи об'єктової політики безпеки;

3. Системно-орієнтована політика інформаційної безпеки банку використовується при стані інформаційного ризику, визначає напрямки, методи та процедури забезпечення інформаційної безпеки. Даний тип політики обмежений областю взаємодії самої системи і середовища її експлуатації. Для розробки пов'язаного та повного набору правил безпеки розробник повинен використовувати спеціальні прийоми, за допомогою яких на основі аналізу задач захисту формуються правила безпеки;

4. Системна політика містить загальні вимоги до безпеки інформації та рішення щодо забезпечення режиму інформаційної безпеки. Повинна містити правила безпеки відносно фізичної безпеки, автентифікація, ідентифікації та

управління доступом, правила застосування криптографічних засобів, правила забезпечення антивірусного захисту та інші питання моніторингу актуальності сформульованих та уточнених задач захисту в процесі експлуатації системи.

Актуальність питання впровадження політики інформаційної безпеки банківських установ пов'язано з швидким розвитком засобів і форм автоматизації процесів оброблення інформації та високою залежністю банківської установи від інформаційних ресурсів та мереж.

Відсутність у банківській установі правил і контролю щодо інформаційної безпеки викликає проблеми з ефективністю її функціонування. Важливим є побудова ефективної політики інформаційної безпеки, адже через недостатню увагу до інформаційної безпеки відбувається витік інформації, що в свою чергу призводить до значних фінансових збитків та втрати довіри клієнтів. Банк повинен забезпечити власну безпеку, а також безпеку своїх клієнтів. Політика інформаційної безпеки визначає стратегію і тактику побудови системи захисту інформації. Ціллю розроблення політики безпеки є забезпечення регулювання та підтримку інформаційної безпеки з боку керівництва банку згідно з вимогами бізнесу та відповідними законами і нормативами.

Відповідно до цілей бізнесу керівництво АТ КБ ПРИВАТБАНК повинно встановити чітке регулювання політики і забезпечити підтримку та зобов'язання щодо інформаційної безпеки виданням політики інформаційної безпеки та її підтримкою в банківській установі.

Метою політики інформаційної безпеки банку має бути забезпечення надійного захисту інформаційних ресурсів банку від зовнішніх та внутрішніх загроз завдяки впровадженню та ефективному функціонуванню системи управління інформаційної безпеки банку. Основним завданням політики інформаційної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК є захист інформаційних активів від загроз, а саме:

- виявлення та мінімізація потенційних загроз інформаційній безпеці;
- захист інформаційних активів організації;

- забезпечення безпеки та конфіденційності інформації про клієнтів;
- забезпечення стабільної та ефективної діяльності банківської установи.

Фахівці виокремлюють наступні напрями щодо забезпечення інформаційної безпеки в контексті впровадження політики інформаційної безпеки банківської установи:

- перелік законодавчих, регуляторних, нормативних вимог;
- затвердження переліку відомостей, що містять інформацію з обмеженим доступом;
- встановлення правил доступу до інформаційних ресурсів та програмно-технічних комплексів;
- визначення критичних бізнес-процесів/банківських продуктів/програмно-технічних комплексів;
- забезпечення надання доступу до інформації, її контролю та захисту;
- проведення політики ідентифікації та автентифікації ресурсів;
- політика криптографічного захисту інформації;
- політика «чистого екрана» та «чистого столу»;
- проведення внутрішнього аудиту та вдосконалення системи управління інформаційної безпеки.

Виділимо такі основні етапи розроблення політики інформаційної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК:

- визначення та оцінювання інформаційних активів;
- визначення загроз безпеці;
- оцінка інформаційних ризиків;
- визначення відповідальності;
- створення комплексного документа;
- реалізація;
- управління програмою безпеки.

Розглянемо ієрархічний підхід до впровадження інформаційної політики банківської установи на прикладі АТ КБ ПРИВАТБАНК (рис. 5.1).

Для забезпечення інформаційної безпеки банківської установи необхідно застосовувати комплекс заходів, яких повинен дотримуватися кожен працівник банку, виходячи з покладених на нього обов'язків та визначеними правилами згідно політики інформаційної безпеки банку. Політика інформаційної безпеки банку повинна мати процедури для взаємодії з зовнішніми організаціями, до яких входять правоохоронні органи, інші організації, команди швидкого реагування, засоби масової інформації. У процедурах повинно бути визначено, хто має право на такі контакти, і як саме вони відбуваються.

Крім положень політики безпеки, описаних вище, необхідно продумати і описати процедури, що виконуються у випадку виявлення порушень правил безпеки. Для всіх видів порушень мають бути заготовлені відповідні процедури. Інформаційну систему банку можна вважати захищеною, якщо всі операції виконуються згідно із суворо визначеними правилами безпеки, що забезпечують безпосередній захист об'єктів, ресурсів і операцій.

Основу для формування вимог до захисту складає список загроз. Коли такі вимоги відомі, можуть бути визначені відповідні правила забезпечення захисту, що визначають необхідні функції і засоби захисту. Чим суворішими є вимоги до захисту і більше відповідних правил, тим ефективніші її механізми і тим більше захищеною виявляється інформаційна система.

Очевидно, що будь-яка офіційна політика безпеки час від часу порушується. Порушення може бути наслідком недбалості користувачів, випадкової помилки, відсутності надійної та належної інформації про поточну політику чи її нерозуміння. Можливо, також, що деяка особа – група осіб свідомо роблять дії, що прямо суперечать затвердженій політиці безпеки. Необхідно заздалегідь визначити характер дій, що починаються у випадку виявлення порушень політики інформаційної безпеки, щоб ці дії були швидкими й правильними. Варто організувати розслідування, щоб зрозуміти, як і чому порушення стало можливим. Після цього потрібно внести коригування в систему захисту. Тип і серйозність цих коригувань залежить від типу порушення, яке сталося.

Рис. 3.2. Ієрархічний підхід до впровадження інформаційної політики банківської установи на прикладі АТ КБ ПРИВАТБАНК

Дотримання політики інформаційної безпеки повинно бути обов'язковим для всіх співробітників. Документи щодо системи управління інформаційною безпекою повинні бути доступними працівникам банку лише у межах їх обов'язків і повноважень. Кожний працівник банківської установи несе відповідальність за порушення правил згідно з чинним законодавством та внутрішніми нормативними документами. Звичайно, неможливо побудувати ідеальну політику інформаційної безпеки банківської установи, оскільки банк це відкрита установа з тисячами клієнтів. З часом усе змінюється: устрій життя, нормативно-законодавча база, модернізується обладнання, змінюється програмне забезпечення, розвиваються технології, а водночас і шкідливе програмне забезпечення, змінюється обслуговуючий персонал.

Отже, політика інформаційної безпеки повинна переглядатись у заплановані терміни або за появи істотних змін з метою забезпечення її постійної придатності, адекватності та ефективності.

Політика інформаційної безпеки повинна мати власника, який несе затверджену керівництвом відповідальність за розвиток, перегляд і оцінювання політики безпеки. Перегляд повинен охоплювати оцінку можливостей удосконалення політики інформаційної безпеки організації і підхід до управління інформаційною безпекою в разі змін інфраструктури організації, бізнес-обставин, правових умов або технічної інфраструктури. Перегляд політики інформаційної безпеки повинен враховувати результати переглядів з боку керівництва. Повинні бути визначені процедури перегляду з боку керівництва, включаючи графік або періодичність перегляду.

Реалізація політики інформаційної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК повинна починатися з проведення розрахунку фінансових втрат і вибору відповідних засобів для виконання завдань із захисту інформаційної системи банку. При цьому необхідно врахувати такі фактори як безконфліктність роботи обраних засобів, репутація постачальників засобів захисту, можливість одержання повної інформації про механізми захисту і надані гарантії.

Передусім варто враховувати основні положення з безпеки інформації:

- економічна ефективність – вартість засобів захисту має бути меншою, ніж розміри можливого збитку;
- кожен користувач повинний мати мінімальний набір привілеїв, необхідний під час роботи;
- простота системи захисту інформаційної системи – захист буде тим ефективнішим, чим легше користувачу з ним працювати;
- відключення захисту при нормальному функціонуванні – захист не повинен вмикатися, за винятком особливих випадків, коли співробітник із спеціальними повноваженнями може мати можливість відключити систему захисту;
- відкритість проектування і функціонування механізму захисту;
- незалежність системи захисту від суб'єктів захисту – розроблювачами не повинні бути ті, кого вона буде контролювати;
- загальний контроль без будь-яких виключень з безлічі контрольованих суб'єктів;
- звітність і підконтрольність системи захисту;
- відповідальність осіб, що займаються інформаційною безпекою;
- об'єкти захисту доцільно розділити на групи так, щоб порушення захисту в одній групі не впливало на безпеку інших груп;
- відмова від замовчування – при збоях засобів захисту доступ до обчислювальних ресурсів повинен бути заборонений;
- система захисту об'єкту має бути цілком специфікованою, протестованою та погодженою;
- система повинна допускати зміну своїх параметрів адміністратором;
- важливі критичні рішення повинні прийматися людиною, а не комп'ютером;
- система захисту об'єкта повинна проектуватися в розрахунку на вороже оточення і припускати, що користувачі мають найгірші наміри, будуть

робити помилки і шукати шляхи обходу механізмів захисту;

- інформація про існування механізмів захисту повинна бути, по можливості, схована від користувачів, робота яких контролюється.

Отже, при підтримці політики інформаційної безпеки банку потрібно постійне спостереження за вторгненнями злоумисників у мережу, виявлення вад і «дір» у системі захисту інформаційної системи, обліку випадків несанкціонованого доступу до конфіденційних даних. При цьому основна відповідальність за підтримку політики інформаційної безпеки банку лежить на відповідальній особі, призначеній керівництвом банку. Цей фахівець повинен оперативно реагувати на всі випадки зламу конкретної системи захисту, аналізувати їх і використовувати необхідні апаратні та програмні засоби захисту з урахуванням максимальної економії фінансових засобів.

3.2. Економічний ефект реалізації заходів з удосконалення управління фінансово-економічною безпекою банку.

Основні властивості Amazon Web Services (AWS) - найбільш всеосяжна і широко використовувана хмарна платформа у світі, яка стала гігантським компонентом бізнес-портфеля Amazon. Amazon Web Services, що включає кілька продуктів і сервісів для хмарних обчислень, таких як сервери, сховища і мережі, став лідером для платформ хмарних обчислень, випереджаючи конкурентів, таких як Microsoft Azure та Google Cloud Platform [38]. Amazon Web Services (AWS), дочірня компанія Amazon.com, пропонує недорогі послуги хмарних обчислень. Хмарні обчислення - це використання віддалених серверів в Інтернеті для зберігання, керування та обробки даних, а не локального сервера або персонального комп'ютера.

Загальна характеристика послуг безпеки AWS забезпечує безліч засобів контролю, щоб захистити робочі навантаження клієнтів, і досить часто клієнти не знають про свою частку відповідальності за безпеку та необхідний контроль за

безпекою користування та розміщення своїх ресурсів в хмарі AWS. Служби AWS підтримують безліч випадків та сценаріїв, щоб дотриматись всіх вимог щодо безпеки, реєстрації користувачів, аудиту та дотримання вимог у хмарному середовищі.

Даний хмарний провайдер надає багато серйозних переваг, які чітко відрізняють його від інших, які тільки набирають популярність. Розглянемо переваги AWS:

1. Безпека та надійність. AWS має сервери, розташовані в 76 зонах доступності, що охоплюють 245 країн та територій. Ці зони були розділені не тільки для того, щоб надати користувачам можливість встановлювати географічні обмеження для своїх послуг, але й для диверсифікації фізичних місць розташування, забезпечення більш високої безпеки та запобігання постійної втрати даних у всьому світі. Кожен центр обробки даних по всьому світу підтримується та постійно контролюється. Можна стверджувати, що Amazon Web Services набагато безпечніший, ніж компанія, яка надає власний веб-сайт або 27 сховище. Це пов'язано з тим, що локалізація даних в одному місці, що легко ідентифікується, може виявитися вразливою. AWS надає доступ до своїх фізичних центрів обробки даних лише на потрібній основі. Це крім того, що ці місця приховані від громадськості, створює сильніший бар'єр для фізичних вторгнень. Відключення та потенційні атаки на сервери також безпечніші завдяки досвіду Amazon з хмарними сервісами. Цілодобовий інтенсивний моніторинг дозволяє швидко ідентифікувати будь-яку атаку та впоратися з нею [38].

2. Масштабованість. Початківці та малі підприємства отримують очевидні переваги від масштабованості, яку пропонує Amazon Web Services. Вартість змінюється в залежності від використання клієнтів, що робить AWS чудовим вибором для побудови бізнесу знизу нагору. Цей бізнес отримає всі інструменти, необхідні для створення стартапу з хмарою. Вже створені компанії отримують зиск від недорогих сервісів міграції Amazon, що дозволяють плавно перевести інфраструктуру на AWS. AWS продовжує надавати ресурси з метою розширення,

оскільки бізнес продовжує зростати завдяки гнучкій бізнес-моделі використання. Клієнтам більше не потрібно повертатися до обговорення того, чи 28 потрібен їхній поточний бюджет для використання комп'ютера. У деяких випадках, коли йдеться про масштабованість AWS, компанія може використовувати AWS, щоб встановити і забути. На рисунку 2.3 зображена базова модель масштабованості серверних машин [39].

3. Вартість. Раніше компаніям доводилося фізично створювати простір для зберігання, щоб зберігати великі обсяги даних та обслуговувати їх самостійно. Вибір зберігання даних у хмарі коштував значних витрат у зв'язку з тривалими контрактами, які могли перешкодити зростанню компанії. Купівля більшої кількості місця, ніж необхідно, може стати занадто дорогою, тоді як покупка занадто малої кількості може виявитися катастрофічною. Той самий принцип застосовується до обчислювальної потужності. Підтримка бізнесу в піковий час вимагала, щоб компанії купували більше електроенергії. Проблема була в періоди непікового навантаження, коли споживання більше не потрібно. Компанії все одно доведеться платити за електроенергію, яку вони навіть не використали. AWS дозволяє компаніям платити лише за те, що вони використовують. За відсутності початкових витрат на зберігання та інфраструктуру більше немає потреби оцінювати використання порівняно з витратами. AWS автоматично масштабує витрати відповідно до потреб своїх клієнтів.

Базуючись на вищевказаній інформації міграція даних у хмарне сховище має проходити у декілька етапів, це зумовлено великою кількістю користувачів і об'ємами даних якими вони оперують і одночасним доступом до даних в період перенесення даних.

Основною ідеєю міграції до хмарних сховищ є кіберзахист даних та контроль за виконанням основних вимог інформаційної безпеки в реаліях сьогодення, а саме:

- Безпечне з'єднання через HTTPS з шифруванням TLS.
- Хешування паролів користувачів.
- Термін дії пароля та історія паролів.

- Контроль надійності пароля.
- Встановлення часу блокування/кількості невдалих спроб входу.
- Автоматичний вихід після заданого періоду неактивності.
- Блокування неактивного аккаунта після певного періоду з можливістю повторної активації по електронній пошті.

Використання Моделі SaaS при роботі з хмарними сховищами, кінцеві користувачі через Інтернет отримують доступ до програмного забезпечення, розробленого провайдером. Більшість додатків SaaS працюють безпосередньо через веб-браузер клієнта й тому не вимагають завантаження та встановлення. Отже, суттєва перевага цієї моделі – це заощадження часу на встановлення, підтримку та оновлення програмного забезпечення [40].

Прикладами моделі SaaS або Програмного забезпечення, як послуги можуть бути Google Apps, ZenDesk, Hubspot, Salesforce, Dropbox, WebEx, Microsoft Office 365, Cisco. Google Workspace – це пакет спеціалізованого хмарного програмного забезпечення й інструментів для спільної роботи від компанії Google [40].

Розглянемо ресурсну базу АТ КБ ПРИВАТБАНК в розрізі техніки та програмного забезпечення, що в свою чергу підлягає захисту від внутрішнього та зовнішнього середовища.

Станом на кінець 2 кварталу 2024 року в банку нараховується більше 10 тис. користувачів персональних ПК та близько 5 тис. користувачів планшетів. Основною операційною системою, що задіяна в робочому процесі виступає ОС Windows та Linux для ПК та IOS для планшетів.

Ми підходимо до більш поглибленого аналізу витрат і захищеності інформаційної системи банку, а саме:

- вартість ліцензійного обслуговування ОС Windows в рік становить 10 дол./ПК.
- вартість обслуговування ОС Linux (вартість розробок та оновлення версій працівниками / розробниками банку) становить біля 4 дол./ПК.

Розглянемо альтернативні ОС з вищенаведених з моделі SaaS, які можуть значно знизити витрати банку на обслуговування інформаційної системи і безпеки банку.

Chrome OS Flex – ідеальне програмне рішення, яке перетворює застарілі комп'ютери та ноутбуки на швидкі, безпечні й прості в управлінні девайси, що сертифіковане компанією Google. Час, який зазвичай витрачається на завантаження комп'ютера, запуску програми, антивірусу чи оновлення системи краще провести значно корисніше: сформувати звіт, відповісти клієнту у Gmail чи закінчити важливу презентацію.

Розглянемо переваги Chrome Flex OS:

- швидкий, сучасний досвід роботи з будь-якого місця (пристрої завантажуються швидко, не сповільнюються з часом і оновлюються у фоновому режимі, зменшуючи час простою пристрою);
- швидке розгортання та просте керування (розгортання Chrome Flex OS на пристроях через USB або мережу, і налаштування та політики користувача синхронізуються з пристроєм майже миттєво);
- проактивна безпека (заблоковані виконувані файли та технологія ізольованого програмного середовища усувають потребу в антивірусному програмному забезпеченні. IT-контроль запобігає втраті даних на втрачених або викрадених пристроях
- Вартість ліцензії близько 1 дол./ПК

Проведемо короткий аналіз можливого переходу навіть невеликої кількості ПК з ОС Windows та ОС Linux на Chrome Flex OS.

Таблиця 3.1

Вартість обслуговування програмного забезпечення ОС Windows та ОС Linux АТ КБ ПРИВАТБАНК

Назва ОС	ОС Windows	ОС Linux
Приблизна вартість щорічного обслуговування ліцензій дол./ПК	10	4
Приблизна кількість активних ПК	10 000	5 000
Приблизна вартість обслуговування всього парку ПК в банку	100 000	20 000

Перехід інформаційної системи банку на нове програмне забезпечення буде потребувати оновлення парку техніки, тому швидкого стрибка в економічному ефекті не буде спостерігатись. Розглянемо найбільш ймовірний сценарій переходу банку на нову ОС та вартість її обслуговування.

Таблиця 3.2

Вартість обслуговування програмного забезпечення при переході ОС Windows на Chrome Flex OS в АТ КБ ПРИВАТБАНК

Назва ОС	ОС Windows	Chrome Flex OS	Економічний ефект дол./ПК
Приблизна вартість щорічного обслуговування ліцензій дол./ПК	10	1	9
Приблизна кількість активних ПК всього:	10 000	0	-
1 кв. 2025 року	9 000	1 000	9 000
2 кв. 2025 року	7 000	3 000	27 000
3 кв. 2025 року	5 000	5 000	45 000
4 кв. 2025 року	3 000	7 000	61 000

Таблиця 3.3

Вартість обслуговування програмного забезпечення при переході ОС Linux на Chrome Flex OS в АТ КБ ПРИВАТБАНК

Назва ОС	ОС Linux	Chrome Flex OS	Економічний ефект дол./ПК
Приблизна вартість щорічного обслуговування ліцензій дол./ПК	4	1	3
Приблизна кількість активних ПК всього:	5 000	0	-
1 кв. 2025 року	4 000	1 000	3 000
2 кв. 2025 року	3 000	2 000	6 000
3 кв. 2025 року	2 000	3 000	9 000
4 кв. 2025 року	1 000	4 000	12 000

Крім економічного ефекту банк в свою чергу понесе витрати на оновлення парку техніки для ефективного використання нової ОС. Розглянемо найбільш ефективний для роботи ПК /ноутбук на базі процесора Intel i3-12 покоління. Середня вартість ПК/ноутбуку складає близько 350 дол.. Як свідчить практика постійного оновлення потребує близько 30 % від всієї техніки, яка знаходиться в обслуговуванні в банку (середній показник всієї банківської системи в цілому). Виходячи з цього можемо провести аналіз, що потреби банку в новій техніці будуть складати приблизно 5 000 ПК/ноутбуків.

Отже за рахунок економії коштів на новій ПК в сумі 78 000 грн. наступного року банк зможе оновити парк техніки в кількості приблизно 220 ПК/ноутбуків не витрачаючи зайвих коштів.

Таким чином, Chrome Flex OS – перша хмарна операційна система ПК інтегрована з сервісами Google Workspace. Основні переваги в рамках інформаційної безпеки банку:

- робота в межах єдиного робочого простору (ПК – смартфон – планшет);
- відсутність потреби збереження локальних даних;
- веб технологія доступу до програмних даних;

- захист від взлому і проникнення в т.ч. як у разі онлайн атак, так і при втраті пристрою;
- швидкість роботи, розгортання;
- централізоване управління пристроєм і політиками роботи з інформацією з обмеженим доступом;
- енергонезалежність.

3.3. Економетрична модель управління фінансово-економічною безпекою банку

Вирішальну роль у створенні, ефективній діяльності та розвитку суб'єктів банківської діяльності відіграє ресурсна база. Її підвищення призводить до зростання ресурсного потенціалу всієї банківської системи України загалом. Тому дослідження ресурсної бази має залишатися одним із пріоритетних напрямків вітчизняних науковців та вищого керівництва українських банків.

Ми помітили, що більшу частину власного капіталу займає статутний капітал і прибуток. Однак у зв'язку із загостренням політичної кризи в країні та початком бойових дій на території України, на нашу думку, банківська система України зазнала значних втрат та падіння рентабельності капіталу, що позбавило банки можливості поповнення власного капіталу.

На сучасному етапі відбувається зміна структури залучених ресурсів через недовіру населення до банківської системи, зубожіння населення та кризи в країні. За позиковими ресурсами активність на міжбанківському ринку значно знизилася через погіршення оцінок фінансового стану банків. Через кризу довіри на міжбанківському ринку багато кредитних ліній були практично закриті, взаємне кредитування банками практично припинилося, грошові потоки між фінустановами значно скоротилися.

Основним і найважливішим кроком для покращення формування ресурсної бази є підвищення довіри населення до банківської системи в цілому, що

забезпечить збільшення кількості залучених коштів у довгостроковій перспективі, а також довіри до банківської системи в цілому іноземних інвесторів, які можуть забезпечити доступ до більш дешевих позикових ресурсів. Не менш важливим є вдосконалення маркетингової діяльності, управління процентною політикою та розвиток новітніх банківських послуг. Тому досить актуальним є питання щодо визначення і застосування прогностичної моделі на рівні АТ КБ «Приватбанк».

Економетрична модель має алгоритмічний характер. Він включає виконання комплексів алгоритмічних, теоретичних, аналітичних, організаційних і розрахункових завдань та операцій. На різних етапах економетричного моделювання проводиться постановка задачі, вибір функції апроксимації, обґрунтовується специфікація факторів та математико-статистична оцінка параметрів.

Як правило, модель має форму рівняння чи системи рівнянь, що характеризують виокремлені дослідником взаємозалежності між економічними показниками. Економетрична модель, що пояснює поведінку одного показника, складається з одного рівняння, а модель, що характеризує зміну кількох показників, — із такої самої кількості рівнянь. У моделі можуть бути також тотожності, що відбивають функціональні зв'язки в певній економічній системі. Оскільки така модель поєднує не лише теоретичний, якісний аналіз взаємозв'язків, а й емпіричну інформацію, то в ній, на відміну від просто економічної моделі, завжди присутні стохастичні залишки. Саме ймовірнісні характеристики залишків моделі зумовлюють якість тієї чи іншої аналітичної форми моделі.

Під економетричною моделлю розуміють рівняння регресії, яке встановлює кількісне співвідношення між розмірами чистого процентного доходу банку і розмірами залучених у фізичних осіб строкових депозитів та депозитів до запитання. Аналіз за допомогою економетричних методів включає: з'ясування чинників, що можуть впливати на розмір доходів; формування масиву статистичної інформації; знаходження регресійних залежностей (побудова регресійних моделей); економічна інтерпретація моделей і практичне використання.

Припустимо, що: Y – обсяг чистого процентного доходу банку; X – сума коштів клієнтів. Побудуємо регресійну багатофакторну модель для прогнозування прибутку банку і визначимо всі її характеристики. Дану модель побудовано на основі показників діяльності АТ КБ «Приватбанк» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Вихідні дані для проведення розрахунків, млн. грн.

Роки	Кошти клієнтів	Чистий процентний дохід
1	2	3
2018	231055	16752
2019	240621	19667
2020	312708	21602
2021	325019	29324
2022	471863	39920
2023	555371	59620

За допомогою редактора Excel побудуємо діаграму розсіювання (рис. 3.4), на якій показано лінійну залежність між чистим процентним доходом та величиною коштів клієнтів.

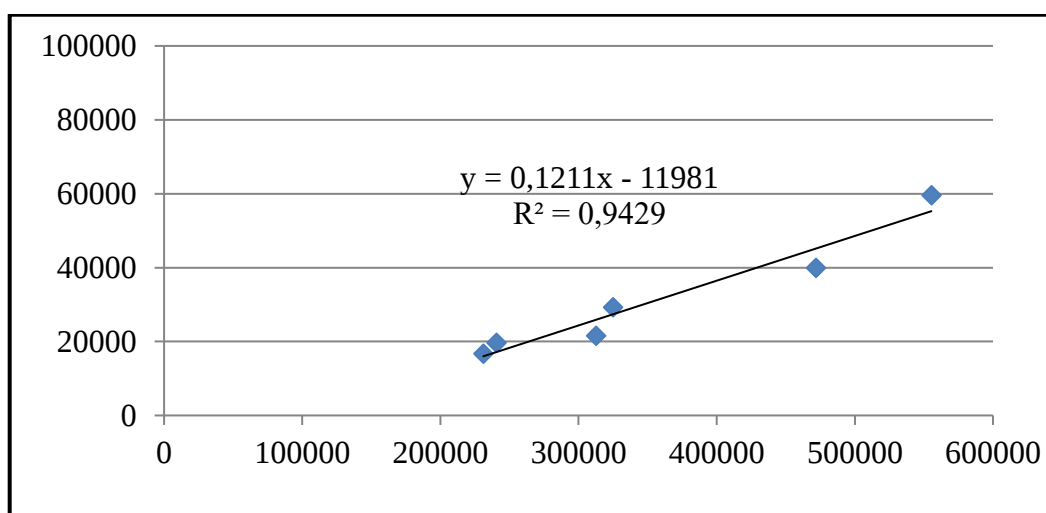

Рис. 3.4. Залежність між чистим процентним доходом та величиною коштів клієнтів АТ КБ «Приватбанк»

Побудова діаграми розсіювання є першим етапом визначення побудови моделі регресії і називається специфікацією.

Далі за допомогою методу найменших квадратів (МНК) ми обчислюємо оцінку невідомих параметрів моделі. Метод, в основу якого покладена вимога мінімізації суми квадратів відхилень, називається методом найменших квадратів.

Методом найменших квадратів обчислимо оцінки невідомих параметрів моделі у наступній послідовності :

використовуючи вбудовані функції MS Excel СУММ і СУММКВ формується матриця (формула 3.1):

$$X'X = n \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n x_i^2 = 6\,213\,663\,7\,213\,663\,7\,8,458E+11 \quad (3.1)$$

Таблиця 3.5

Залежність чистого процентного доходу та величини коштів клієнтів

АТ КБ «Приватбанк»

i	X_i	Y_i	$\hat{y}_i = b_0 + b_1 x_i$	$e_i = y_i - \hat{y}_i$	X_i^2	$X_i \cdot Y_i$	e_i^2
1	2	3	4	5	6	7	8
1	231055	16752	16002,4764	749,52	53386413025	3870633360	561785,63
2	240621	19667	17161,02054	2505,98	57898465641	4732293207	6279933,08
3	312708	21602	25891,52138	-4289,52	97786293264	6755118216	18399993,67
4	325019	29324	27382,51415	1941,49	1,05637E+11	9530857156	3769367,30
5	471863	39920	45166,88118	-5246,88	2,22655E+11	18836770960	27529762,13
6	555371	59620	55280,58635	4339,41	3,08437E+11	33111219020	18830510,82
Сума	2136637	186885	16002,4764	9,82E-11	8,458E+11	76836891919	75371352,62
Середнє	356106,1667	31147,5	186885				

використовуючи вбудовані функції MS Excel СУММ і СУММПРОИЗВ формується матриця $X'Y$ (формула 3.2):

$$X'Y = \sum_{i=1}^n y_i \sum_{i=1}^n x_i y_i = 186885\,76836891919 \quad (3.2)$$

використовуючи вбудовану функцію MS Excel МОБР знаходиться матриця

$(X'X)^{-1}$, обернена до матриці $(X'X)$:

$$(X'X)^{-1} = \begin{pmatrix} 1,65978785 & -4,19291E-06 \\ -4,19291E-06 & 1,17743E-11 \end{pmatrix} \quad (3.3)$$

використовуючи вбудовану функцію MS Excel МУМНОЖ обчислюється вектор оцінок параметрів моделі (формула 3.4):

$$B = (X'X)^{-1} X'Y = \begin{pmatrix} -11980,73656 \\ 0,12111061 \end{pmatrix} \quad (3.4)$$

Отже, невідомі параметри моделі становлять: $b_0 = -11980,73656$ $b_1 = 0,12111061$

Запишемо рівняння регресії підставивши отримані значення невідомих у формулу і отримаємо:

$$y = -11980,73656 + 0,12111061x + e$$

Параметр b_0 показує, що при незмінному обсягу чистого процентного доходу, величина коштів клієнтів складе -11980,73656 тис. грн., параметр b_1 показує, що зміна обсягу коштів клієнтів на 1 тис. грн., призведе до збільшення чистого процентного доходу не менше, ніж на 0,12111061 тис. грн.

На основі обчислених залишків розраховується незміщена оцінка дисперсії залишків моделі $\hat{\sigma}_\varepsilon^2$ і стандартна похибка моделі $\hat{\sigma}_\varepsilon$:

$$\sigma_\varepsilon^2 = \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{n-2} = \frac{75371352,62}{4} = 18842838,16 \quad (3.5)$$

$$\sigma_\varepsilon = \sqrt{\sigma_\varepsilon^2} = 4340,833809 \quad (3.6)$$

Наступним кроком будується дисперсійно-коваріаційна матриця параметрів моделі :

$$\text{var} - \text{cov}(b) = \sigma_{\varepsilon}^2 (X'X)^{-1} = \sigma_{b_0}^2 \text{cov}(b_0, b_1) \text{cov}(b_1, b_0) \sigma_{b_1}^2 = 31275113,83 \quad -79,00632856 \quad -79,00632856 \quad 0,000221862 \quad (3.7)$$

і визначаються оцінки дисперсії параметрів моделі $\hat{\sigma}_{b_0}^2, \hat{\sigma}_{b_1}^2$ (формула 3.8 і 3.9) а також їхні стандартні похибки $\hat{\sigma}_{b_0}, \hat{\sigma}_{b_1}$:

$$\sigma_{b_0} = \sqrt{\sigma_{b_0}^2} = 5592,415742 \quad (3.8)$$

$$\sigma_{b_1} = \sqrt{\sigma_{b_1}^2} = 0,014895024 \quad (3.9)$$

Використовуючи вбудовану функцію КОРРЕЛ розраховуємо вибіркового коефіцієнт парної кореляції r_{yx} , який склав 0,971055426. Оскільки коефіцієнт кореляції наближений до 1, то можна зробити висновок, що між чистим процентним доходом та величиною коштів клієнтів існує тісний прямий лінійний зв'язок.

На основі визначеного коефіцієнта парної кореляції r_{yx} розраховуємо коефіцієнт детермінації R^2 :

$$R^2 = r_{yx}^2 = 0,94294864 \quad (3.10)$$

Коефіцієнт детермінації показує, що вплив пояснюючих змінних на залежну змінну є достатньо суттєвим, що свідчить про високий рівень адекватності моделі статистичним даним.

Для оцінки статичної значимості моделі обчислимо значення критерію Фішера за формулою:

$$F^* = \frac{R^2}{1-R^2} (n-2) = 66,11226359 \quad (3.11)$$

За статистичними таблицями F- розподілу Фішера для рівня значимості $\alpha = 0,05$ і ступенів вільності $\nu_1 = 1$ і $\nu_2 = n-2$ визначається критичне значення критерію Фішера $F_{кр}$:

$$F_{кр} = 7,708$$

Оскільки, виконується співвідношення $F > F_{кр}$, то дана модель є адекватною.

Наступним, перевіримо значущість значень параметрів. Для цього скористаємося t-тестом. За допомогою критерію Ст'юдента для двох параметрів розраховуємо значення наступним чином:

$$t_{b_0}^* = \frac{b_0}{\sigma_{b_0}} = -2,142318653 \quad (3.12)$$

$$t_{b_1}^* = \frac{b_1}{\sigma_{b_1}} = 8,130944815 \quad (3.13)$$

Далі виконуємо t - тестування вибіркового коефіцієнта парної кореляції r_{yx} . Розрахункове значення t – статистики для коефіцієнта парної кореляції визначається за наступною залежністю у формулі (3.14) :

$$t_R^* = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{yx}^2}} = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-R^2}} = 8,130944815 \quad (3.14)$$

Наступним кроком буде визначення прогнозного значення розміру коштів клієнтів $X_{pr} = 667459,7615$ тис. грн. Для цього має виконуватися наступна послідовність:

– точковий прогноз обсягу чистого процентного доходу банку. Точковий прогноз представляє собою точкову оцінку математичного сподівання залежної змінної моделі і дає можливість обчислити наближене середнє прогнозне значення залежної змінної :

$$\widehat{y_{pr}} = X'_{pr} B = 68855,7251 \quad (3.15)$$

– інтервальний прогноз для математичного сподівання величини коштів клієнтів :

$$M(y_{pr}) = \widehat{y}_{pr} \pm t_{\frac{\alpha}{2}} \widehat{\sigma}_{\varepsilon} \sqrt{X_{pr}(X'X)^{-1}X_{pr}} = 68855,7251 \pm 14377,69478 \quad (3.16)$$

– Обчислюємо середній коефіцієнт еластичності. Середнім коефіцієнтом еластичності називається величина:

$$\underline{E} = b_1 \frac{\underline{x}}{\underline{y}} = 1,384645206 \quad (3.17)$$

де $\bar{x} = \bar{D}$ – середнє значення величини коштів; $\bar{y} = \bar{Q}$ – середнє значення чистого процентного доходу банку.

Коефіцієнт еластичності показує, що зростання величини коштів клієнтів на 1% призводить до зростання чистого процентного доходу банку в середньому на 138 %.

Нами побудована кореляційно – регресійна модель залежності обсягу коштів клієнтів від величини чистого процентного доходу банку та проведена її верифікація. Таким чином, ми встановили, що існує суттєвий позитивний вплив зростання обсягу коштів клієнтів на величину чистого процентного доходу банку.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістерського рівня розглянуто питання управління фінансово-економічною безпекою АТ КБ ПРИВАТБАНК.

В теоретичному розділі роботи розглянуто сутність, принципи, проблеми управління фінансово-економічною безпекою, методичні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки та організація системи управління фінансово-економічної безпеки комерційного банку.

Основні техніко-економічні показники АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2021 – 2023 роках показали не стійку тенденцію. Тпк, загальні доходи у 2021 році становили 76878 млн. грн., а у 2022 році вже – 87241 млн. грн., що на 20363 млн. грн. більше, ніж у попередньому році. У 2023 році вони зросли на 29229 млн. грн., порівняно з попереднім періодом, та становили 126470 млн. грн. Разом із доходами, відповідно, зростали і витрати. У 2021 році вони становили 41636 млн. грн., а у 2022 році збільшилися до 66987 млн. грн., що на 25351 млн. грн. більше попереднього року. У 2023 році витрати зростали також і становили 88613 млн. грн.

Загальне коливання доходів і витрат призвело до коливань чистого прибутку. У 2021 році банк мав прибуток у розмірі 35242 млн. грн. Та вже у 2022 році отриманий прибуток у сумі 30254 млн. грн., що на 4988 млн. грн. менше. А у 2023 році збільшився та становив 37857 млн. грн.

Рентабельність активів у 2021 році була найвищою, це означає, що 1 грн. активів приносила прибуток банку у сумі 8 коп. У 2022 році коефіцієнт рентабельності активів зменшився до 0,06, тобто за 1 грн. активів банк отримав 6 коп. чистого прибутку. У 2023 році даний показник знову зменшився на 0,5% та дорівнював вже 0,055.

Рентабельність власного капіталу у 2021 – 2022 роках мала стабільність. Кожна гривня власного капіталу за два роки принесла банку прибуток 0,5 грн., та у 2023 році даний показник дещо знизився і становив 0,4. У 2023 році 1 гривня власного капіталу принесла банку чистого прибутку у сумі 0,4 грн.

Протягом аналізованого періоду чисельність працівників була не стабільною, оскільки у 2021 році кількість чоловік становило 19989 чоловік, а у 2022 році скоротилося до 18672 чоловік і у 2023 році чисельність працівників дещо зменшилася до 18394 чоловік.

Зважаючи на коливання чисельності продуктивність праці теж зазнала змін. У 2021 році 1 працівник приносив банку 1,8 грн. доходу. У 2022 році цей показник був у 1,6. У 2023 році продуктивність праці знову зросла до 2,1 грн./чол.

Зобов'язання АТ КБ «ПРИВАТБАНК» мали стабільну тенденцію до зростання. Різке їх зростання відбулося у 2022 році на 44,3%. У 2023 році вони зросли на 23,3%. Також можна відмітити, що переважну частку в загальній величині їх ресурсів займають кошти клієнтів.

При цьому, сума та частка цих коштів з року в рік зростає і, у 2022 році порівняно із 2021 роком зросли на 45,2%. Так, у 2021 році їх частка становила 97,2%, у 2022 році – 97,7%, у 2023 році – 93,3%.

Для вдосконалення оцінки фінансової безпеки банку нами було вибрано певну площину індикаторів для проведення оцінки фінансової безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК.

Запорукою забезпечення стійкості фінансової установи є не лише достатність капіталу, а й достатність ліквідності. Запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) відбулося відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС та Планів НБУ щодо імплементації законодавства ЄС. За Постановою правління НБУ від 12.08.2005 року, № 290 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України та встановлення лімітів відкритої валютної позиції банку» банки розраховують: ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13-1) та ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Л13-2).

Однією з проблем при виборі методології рейтингу банку, яку всі зацікавлені сторони можуть використовувати на практиці, є відсутність інформації, яка кваліфікується як банківська конфіденційність, і складність або закритість алгоритму, який використовується для розрахунку показників.

Тому вибір методології має базуватися на наявності звітних даних, чіткості та відкритості методології та обмеженій кількості спостережуваних показників. З огляду на це для оцінки надійності банківської системи в Україні за окремими банківськими групами було обрано найпопулярнішу методику В. Кромона, що складається з трьох етапів та шести критеріїв надійності, що використовуються в розрахунку. Нами було проведено розрахунок інтегрального індексу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2021 – 2023 роки. За шкалою оцінки підсумкового рейтингу надійності виглядає наступним чином: 2021 році рейтинг 3 – посередній, у 2022 та 2023 роках рейтинг 4 – маргінальний. Отже, протягом аналізованого періоду на АТ КБ «ПРИВАТБАНК» значення інтегрального показника безпеки носить нестабільний характер.

В проектному розділі роботи наведено обґрунтування пріоритетних напрямів забезпечення фінансово-економічної безпеки банку. Доведений економічний ефект від реалізації заходів щодо удосконалення організації фінансово-економічної безпеки АТ КБ ПРИВАТБАНК. Приведені рекомендовані напрямки, які мають на меті удосконалити управління фінансово-економічною та інформаційною безпекою АТ КБ ПРИВАТБАНК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухонос В. В. Концептуальні організаційно-правові засади функціонування системи економічної безпеки банків. Правовий вісник Української академії банківською справи. 2011. № 1. с. 64-66.
2. Барановський О.І. Природа економічної безпеки комерційного банку. Вісник національного банку України. 2014. № 7. с. 12- 19.
3. Барановський О. Формування комплексної програми забезпечення фінансової безпеки комерційних банків. Світ фінансів, 2021. №3 (68). с. 65-79.
4. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. Мінфін [Ел. рес].Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
5. Роденко С. С. Дефініції фінансово-економічної безпеки банку. Економічний аналіз. Тернопіль, 2018. Том 28. No 4. с. 155-166, 160.
6. Шевців Л. Ю, Сенишин Г. Б. Шляхи підвищення фінансової безпеки банків України в умовах глобалізаційних викликів. Бізнесінформ. No 9. 2020. с. 254-262.
7. Щербатих Д. В., Шпильовий Б. В. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». 2016. № 1. с. 141–148.
8. Голобородько Ю. О. Теоретичні підходи до розкриття сутності та складових фінансової безпеки банківських установ. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.12. с. 194-198.
9. Гребенюк Н.О. Фінансова безпека банків: система розпізнання загроз та усунення ризиків. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2016. В.91. Серія «Економічна». с. 53-64.
10. Гриценко В. Г. Економічна безпека банківської системи України. Вісник Національного банку України. 2009. № 4. с. 27-28.
11. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. с.295.

12. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2-х т. Т. 2. Безпека фінансових інститутів. Київ: УБС НБУ, 2014. с.715.
13. Карчева Г. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою банків. Економічний аналіз. 2022. Т. 32. – № 1. с. 168-198.
14. Вовк В. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку. Проблеми економіки. № 4. 2012. с. 200-204.
15. Коваленко В. Фінансова безпека банків: реалії та перспективи забезпечення, Економічний форум. 2022. №2. с. 141-151.
16. Комплексні оцінки в системі комплексного управління підприємством /за заг. ред. Ю. Г. Лисенко. Донецьк: ООО "Юго-Восток, ЛТД", 2003. с.120.
17. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України. НАН України; Ін-т екон. Та прогнозів. К. 2012. с.520.
18. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану, Д.В. Коробцова, Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 2. с. 141-146.
19. Гребенюк Н. О. Фінансова безпека банків: система розпізнавання загроз та усунення ризиків. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». Випуск «Економічна». 2016. с. 53-64.
20. Наглядова статистика. НБУ [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
21. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України / (Г. Т. Карчева, Т. С. Смовженко, В. І. Міщенко та ін.); за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. с.276.
22. Д.В. Сидоренко-Стеценко Вісник Черкаського університету. – 2009. №38. с. 102–107.
23. Москвін Б.Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. Економіка і організація управління. 2022. № 2 (46). с.110-119.
24. Житний П.В., Карамішева Г.М. Вплив економічного аналізу на систему економічної безпеки банківської діяльності. Економіка Менеджмент

Підприємництво. – 2011. № 23 (II). с. 231-235.

25.Мельник С.І. Формування системи економічної безпеки банку. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. с. 149-152.

26.Губарева І.О., Штаєр О.М. Визначення сукупності показників для оцінювання стану економічної безпеки банку. Проблеми економіки. 2010. №3. с. 66-75.

27.Штефан Л.Б. Аналіз деяких індикаторів фінансової безпеки банківської системи України. Економіка і суспільство. №16 2018. с.862- 870.

28.Мостовенко М.А. Управління безпекою кредитних операцій банку. Економічний форум. 2013. №1. с. 345-350.

29.Стрельбицька Л.М., Стрельбицький М.П., Гіжевський В.К. Банківське безпекознавство: навчальний посібник. [за ред. М.П. Стрельбицького]. К.: Кондор, 2007. с.602.

30.Левковець Н.П. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08lnpese.pdf.

31.Штаєр О.М. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О.М. Штаєр //Європейський вектор економічного розвитку. 2011. №2 (11). с. 263-270.

32.Зубок М.І. Безпека банків. К., 2002. с.306.

33.Захаров О. І., Пригунов П. Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності. Навчальний посібник. КНТ, 2008. с.257.

34.Горячова К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Автореферат на здобуття наукового ступеню к.е.н. К.: КНУТД, 2006. с.16.

35.Криль Я.М. Дескриптивна компліментарність забезпечення економічної безпеки та вітчизняних управлінських традицій. Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 23. Ч. II. – Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2011. с. 211-

217.

36.Ярочкин В.І. Безпека банківських систем. 2004. с.416.

37.Примостка О.О. Аналіз ефективності діяльності комерційних банків. Фінанси України. – 2003. №4. с.101.

38.Amazon Web Services. URL: <https://aws.amazon.com>.

39.AWS documentation. URL: <https://docs.aws.amazon.com/index.html?nc2=h ql doc do v>.

40.“SaaS – що це таке” [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://wezom.com.ua/blog/saas-prilozheniya>

41.Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (2121-14). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 5-6. с.30 (редакція від 29.07.2023, підстава - 3249-IX).

42.Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV. Відомості Верховної Ради України 1999. № 29. с.238.

43.Цивільний кодекс України : Закон України від 28.11.2019 р.

44.№435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. №№ 40-44. с.356.

45.Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. (редакція від 11.05.2023, підстава - v0062500- 23).

46.Адаменко С. І. Характеристика та класифікація загроз у банківській системі України. Стратегічна панорама. 2004. № 4. с.48-52.

47.Барановський О.І. Банківська безпека : проблема виміру.

48.Економіка і прогнозування. 2008. № 1. с.7-26.

49. Барановський О.І. Безпека банківської сфери. Вісник НБУ. 2014. с. 20-27.

50.Барановський О.І. Основи фінансової безпеки. Фінансові послуги. 2008. № 1. с.16-19.

51.Барановський О.І. Фінансова безпека. Київ : Фенікс, 1999. с. 338.

52.Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. с. 759.

53.Васильченко З., Васильченко І. Теоретична концепція оцінки економічної безпеки банку. Банківська справа. 2006. № 4. с. 36-45.

54.Васильчишин О. Б. Аналіз наявних моделей оцінки фінансової безпеки банків і банківської системи і напрями їх удосконалення. Регіональна економіка. 2016. № 2. с. 156-164.

55.Лаврова Ю.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Вісник економіки і промисловості. 2010. № 29. с. 127-130.

56.Шмиголь Н.М., Касянок М.А. Управління фінансово-економічною стійкістю комерційного банку в умовах економічної конкуренції. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 19. с. 379-385.

57.Побережний С.М., Пластун О.Л., Болгар Т.М. Фінансова безпека банківської діяльності: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Безпека банків». Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. с.112.

58.Зубок М.І. Безпека банківської діяльності : навч. посіб. Київ : Вид-во КНЕУ, 2002. с.190.

59.Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. Економіст. 2003. № 8. с. 65-67.

60.Котковський В.С., Орлов В.В. Чинники забезпечення фінансової складової безпеки банківської діяльності Економічна безпека. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2012. № 38, с. 50-54.

61.Демченко О. Оцінка безпеки банківського сектору України. Економіка та суспільство. 2021. № 27.

62.Консолідований річний звіт АТ КБ ПРИВАТБАНК за 2021, 2022, 2023 р. Офіційний сайт АТ КБ ПРИВАТБАНК .

63.Герасимович А.М., Алексеєнко М.Д., Парасій-Вергуненко І.М. та ін. Аналіз банківської діяльності : підручник / За ред. А.М. Герасимовича. Київ : КНЕУ, 2004. с.599.

64.Родченко С.С. Дефініції фінансово-економічної безпеки банку. Економічний аналіз. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. с.155-166.

65.Соловйов В.І. Сучасний стан банківської безпеки України. Науковий вісник : фінанси, банки, інвестиції. 2011. № 4. с.79-82.

66.Горбан І.М., Мельник С.І., Лисий Ю.В. Діагностика рівня економічної безпеки комерційних банків України. Науковий вісник. Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 2. с.234- 247.

67.Педченко Н.С., Дячек С.М. Розвиток методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи України. Економіка, управління та адміністрування. 2020. № 1(91). с.133-145.

68.Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: КНТЕУ, 2001. с.309.

69.Ситник Н.С., Васьків І.М. Фінансова безпека банків як один зі складників фінансової безпеки держави. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2018. с.129-132.

70.Музичка О.М., Журибіда Н.Р., Галько Є.О. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки банків. Бізнес-інформ. 2019. № 3.с.322.

71.Кельдер Т.Л., Худолей Л.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2012. № 2. с.181-185.

72.Франчук В.І., Мельник С.І. Науково-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки комерційного банку. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : серія економічна : зб. наук. пр., 2012. № 1. с.48-58.

73.Давиденко Н.М., Колодяжна В.О. Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2020. Випуск 40. с.51-58.

74.Дмитров С.О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. Фінансовий простір. 2012. № 2(6). с.11-15.

75.Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2004. с.638.

76.Васильчак С.В., Моцьо Р.Ю. Економічна безпека банків та методи її забезпечення. Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. 2009. № 19. с.287-293.

77.Мойсєєнко І.П., Демчишин М.Я. Моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 10(112). с64-73.

78.Стрельбицька Л.М., Стрельбицький М.П. Основи безпеки банківської системи України та банківської діяльності : монографія / За ред. М.П. Стрельбицького. Київ : Кондор, 2004. с.600.

79.Тарасенко І.О., Москаленко А.А. Проблеми фінансово-економічної безпеки банківських установ в сучасних умовах. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: «Економіка і вища освіта». 2014. № 6(81). с.15-22.

80.Кириченко О.О., Мелесик О.О. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 8. с.223-232.

81.Різник Н.С. Теоретичні підходи до побудови методики діагностики фінансової безпеки банку. Фінансова система України : зб. наук. пр. Острог : НУ «Острозька академія», 2008. Вип.10. Ч.3. с.195-201.

82.Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків. Фінанси України . 2007. № 11. с.118-124.

ДОДАТКИ

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Марінічев_073_Менеджмент.docx

Автор

Марінічев В'ячеслав Сергійович

Науковий керівник / Експерт

Марінічев В'ячеслав Сергійович

Підрозділ

National University of Water and Environmental Engineering

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

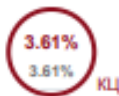
Заміна букв		30
Інтервали		0
Мікропробіли		101
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		286

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зауважте, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

18242

Кількість слів

137522

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копію тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://wikipedia.ua/nina.az/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA	467	2.56 %
2	http://wikipedia.ua/nina.az/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA	179	0.98 %
3	https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/113.pdf	100	0.55 %
4	http://wikipedia.ua/nina.az/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA	99	0.54 %